

.se

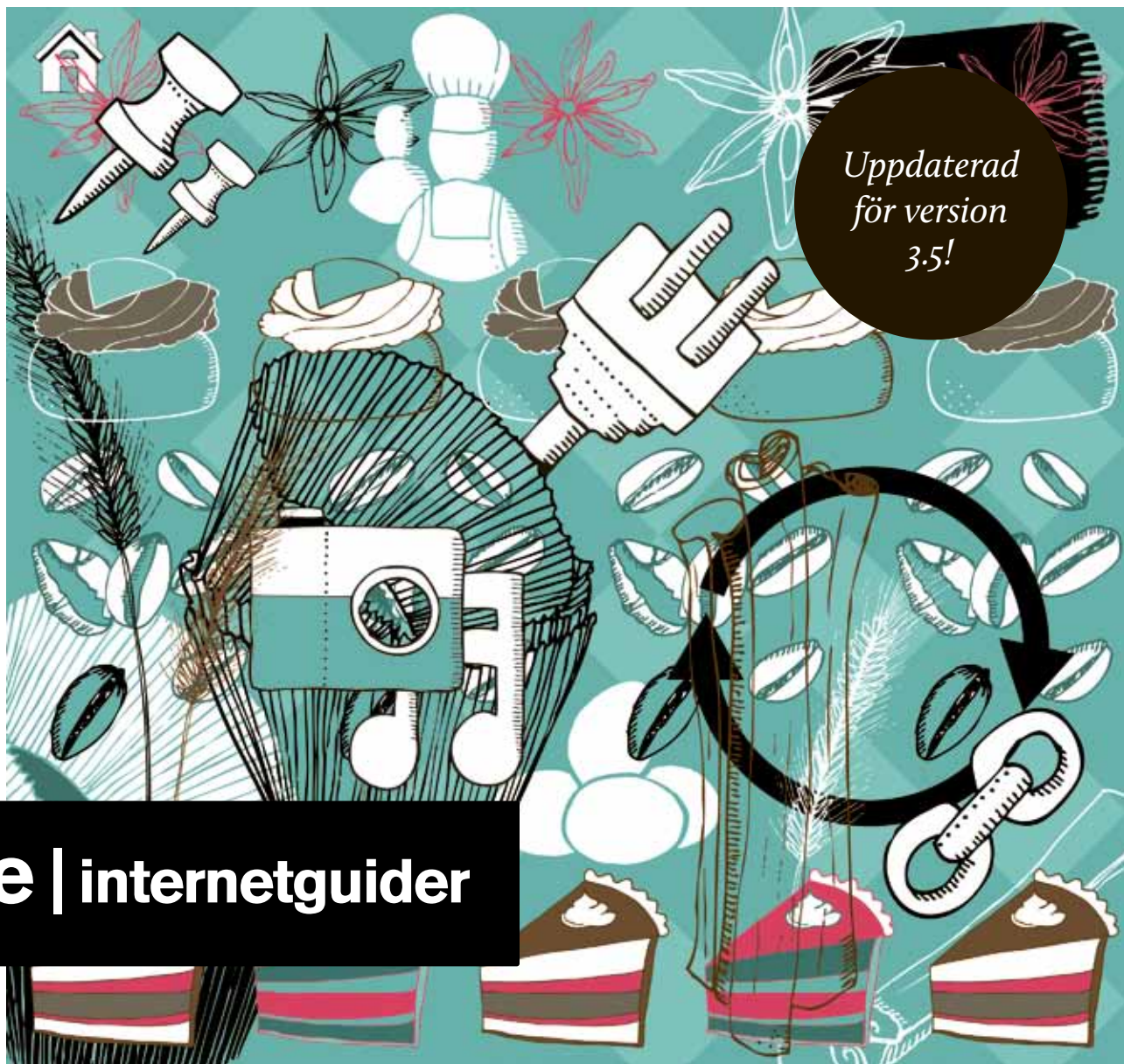
Alfred Ruth, Daniel Goldberg och Linus Larsson

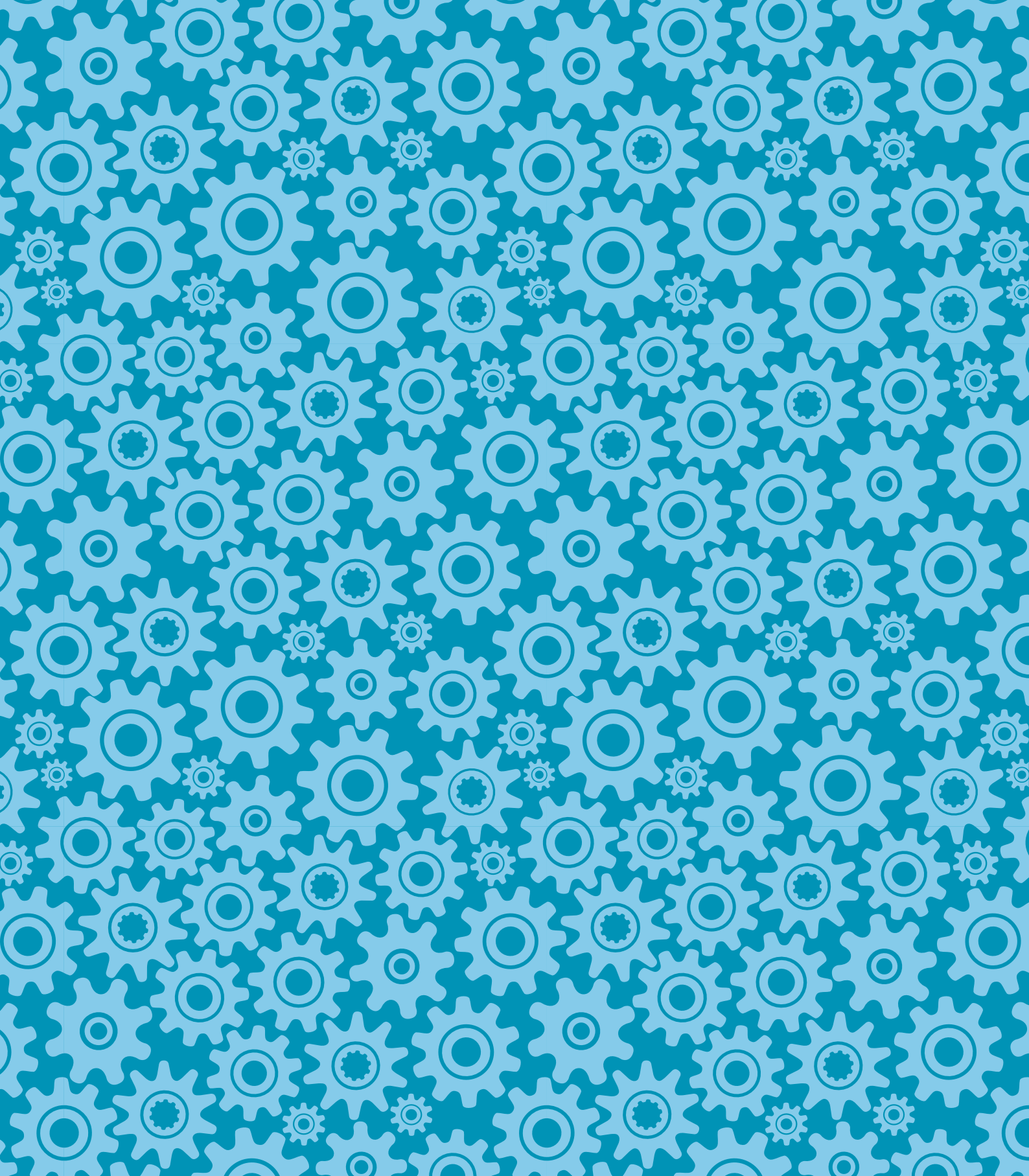
Skapa en webbplats med Wordpress

– så använder du publiceringsverktyget

*Uppdaterad
för version
3.5!*

.se | internetguider

Alfred Ruth, Daniel Goldberg och Linus Larsson

Skapa en webbplats med Wordpress

– så använder du publiceringsverktyget

Skapa en webbplats med Wordpress – så använder du publiceringsverktyget

.SE:s Internetguide, nr 28

Version 4.0 2013

Alfred Ruth, Daniel Goldberg och Linus Larsson

Texten skyddas enligt lag om upphovsrätt och tillhandahålls med licensen Creative Commons Erkännande 2.5 Sverige vars licensvillkor återfinns på creativecommons.org, för närvarande på sidan creativecommons.org/licenses/by/2.5/se/legalcode.

Illustrationerna skyddas enligt lag om upphovsrätt och tillhandahålls med licensen Creative Commons Erkännande-Icke-Kommersiell-IngaBearbetningar 2.5 Sverige vars licensvillkor återfinns på creativecommons.org, för närvarande på sidan creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/legalcode.

Vid bearbetning av verket ska .SE:s logotyper och .SE:s grafiska element avlägsnas från den bearbetade versionen. De skyddas enligt lag och omfattas inte av Creative Commons-licensen enligt ovan.

.SE klimatkompenserar för sina koldioxidutsläpp och stöder klimatinitiativet ZeroMission. Se www.uwab.se för mer information om ZeroMission.

Författare: Alfred Ruth, Daniel Goldberg och Linus Larsson

Redaktör: Hasse Nilsson

Projektledare: Jessica Bäck

Formgivning: Bedow

Omslagsillustration: Camilla Atterby

Tredje upplagan, första tryckningen.

Tryck: Danagårds LiTHO, Ödeshög, 2012

Tack till: Jörgen Eriksson, Jan Flodin, Patrik Fältström, Peter Nöu, Helena Bäckström, Mattias Grafström, Pär Nygårds, Marcin de Kaminski och Karin Ahl.

ISBN: 978-91-978952-0

.SE (Stiftelsen för Internetinfrastruktur) ansvarar för Internets svenska toppdomän. .se är en oberoende allmännyttig organisation som verkar för en positiv utveckling av Internet i Sverige.

Alla .SE:s Internetguider

Du hittar alla .SE:s utgivna Internetguider på www.iis.se/guider. Du kan beställa en prenumeration på nyutgivna guider genom att skicka namn och adress till publikationer@iis.se.

Organisationsnummer: 802405-0190

Besöksadress: Ringvägen 100 A, 9 tr, Stockholm

Brevledes på .SE Box 7399, 103 91 Stockholm

Telefon: +46 8 452 35 00. Fax: +46 8 452 35 02

E-post: info@iis.se www.iis.se

.se

Innehåll

FÖRORD	05
INNAN DU BÖRJAR	07
KOMMA IGÅNG	09
Installera Wordpress	09
Manuell installation	10
Wordpress olika delar	13
Grundinställningar	13
<i>Bloggens titel</i>	15
<i>Slogan</i>	15
<i>Wordpress-adress (url)</i>	15
<i>Bloggadress (url)</i>	15
<i>E-postadress</i>	15
<i>Medlemskap</i>	16
<i>Förvald roll för ny användare</i>	16
<i>Tidszon</i>	16
<i>Datumformat</i>	16
<i>Tidsformat</i>	16
<i>Veckan startar med</i>	16
GE DIN WEBBPLATS RÄTT STRUKTUR	17
Dela upp innehållet i sidor	18
Skapa dina sidor	19
Ställa in startsida och ändra sidornas ordning	20
FYLL WEBBPLATSEN MED INNEHÅLL	23
Skriva sidor med Wordpress redigeringsverktyg	23
Skriva nyhetsinlägg	26
Lägga in bilder på webbplatsen	28
Beskära bilder i Wordpress	30
Lägga in ljud och video på webbplatsen	31
Skapa en länklista	31
HANTERA FLER ANVÄNDARE OCH GÄSTKOMMENTARER	33
Samarbeta på en webbplats	33

Innehåll

forts.

Hantera gästkommentarer.....	36
Aktivera registrering för att kommentera.....	38
ÄNDRA UTSEENDE PÅ WEBBPLATSEN.....	41
Välj ett tema.....	41
Temat från andra källor.....	42
Inte bara bloggar.....	44
FINJUSTERA UTSEENDET PÅ WEBBPLATSEN.....	47
Välja block och sortera sidokolumnen.....	47
Lägg till egna widgets.....	48
Ladda upp en egen logotyp.....	49
Byta språk på Wordpress.....	54
UTVIDGA WORDPRESS MED INSTICKSMODULER.....	59
Skydda dig mot spam med Akismet.....	60
Sociala medier.....	63
<i>Twitterflödet i sidokolumnen</i>	63
<i>Facebooks gilla-knapp</i>	64
ÖVRIGA FUNKTIONER OCH	
INSTÄLLNINGAR I WORDPRESS.....	65
Flera bloggar på en installation.....	65
Skapa snygga adresser.....	65
Övriga avancerade inställningar.....	67
<i>Skriva</i>	67
<i>Läsa</i>	69
<i>Diskussion</i>	70
<i>Media</i>	71
<i>Integritet</i>	72
<i>Permalänkar</i>	72
MER INFORMATION OM WORDPRESS.....	73
Wordpress.com.....	73
Wordpress.org.....	74
Wordpress Sverige.....	74

Förord

Wordpress är ett av nätets mest populära verktyg för att skapa bloggar och hemsidor. Det används på mängder av webbplatser, många av dem svenska. Ändå har det tidigare saknats en bra introduktion till Wordpress på svenska.

Tanken med den här guiden är att ge dig en snabb och lättbegriplig grundkurs i Wordpress. Du kommer lära dig tillräckligt för att bygga en egen webbplats, uppdatera den med innehåll, hantera användare med olika behörigheter och anpassa webbplatsens utseende och funktioner med teman, insticksmoduler och widgets.

Guiden skrevs ursprungligen för version 2.6 av Wordpress men denna upplaga har uppdaterats så att den beskriver det nya gränssnitt som kom i och med version 3,5 i december 2012.

Stockholm i december 2012
*Alfred Ruth, Daniel Goldberg
och Linus Larsson*

01 Innan du börjar

Wordpress är ett kraftfullt publiceringsverktyg för webben som trots sin flexibilitet och rikedom på funktioner är enkelt att komma igång med. Runt om på nätet finns i skrivande stund nära 60 miljoner webbplatser som är gjorda med Wordpress, varav ungefär en procent är svenska. Det är en av systemets främsta styrkor.

Eftersom så många använder Wordpress är det lätt att hitta hjälp om hur man får Wordpress att bete sig precis som man vill. Så länge man kan engelska är lösningen på ett problem oftast bara en Google-sökning bort.

Den här guiden är ämnad att ge svar på alla de vanligaste frågorna, och om du följer den kan du när du är klar allt som krävs för att göra även en relativt avancerad webbplats.

Denna guide förutsätter att du fått tillgång till ett hemsidesutrymme hos ditt webbhotell. De flesta webbhotell erbjuder

sätt att installera Wordpress med ett par klick. Om du behöver eller föredrar att göra din egen installation så följer instruktioner även för detta.

Vissa avancerade funktioner kräver tillgång till hemsidesutrymmet med ett FTP-program. Hjälp med att använda FTP faller utanför ramen för denna guide. Det enklaste är att vända dig till ditt webbhotell om du behöver hjälp.

Genom denna guide kommer vi att följa Johanna som driver ett litet café. Hon ska skapa en webbplats som gör reklam för fiket, med blogguppdateringar om nya kaffesorter. Johanna är dessutom van användare av sociala medier och vill därför koppla webbplatsen till Twitter och Facebook. Efter att vi gått igenom bakgrunden kommer vi att följa hur Johanna löser problemen konkret. På så sätt får du se hur det i praktiken går till att skapa en webbplats i Wordpress. ●

Tips!

Wordpress uppdateras

Nya versioner av Wordpress släpps ett par gånger per år. När du är färdig med din webbplats kommer du då och då få meddelanden om detta i administrationsgränssnittet. Håll din webbplats uppdaterad – inte minst hjälper det dig att hålla webbplatsen säker från intrång. Men var beredd på att små förändringar kan dyka upp, till exempel nya delar i administrationsgränssnittets meny efter en uppgradering.

Därför kan det hända att bilderna i denna guide inte ser ut exakt som ditt administrationsgränssnitt, men i regel ska det fungera ändå om du följer guiden steg för steg.

Tips!

FTP

FTP står för File Transfer Protocol och är den vanligaste metoden att ladda upp filer till en hemsida. Du behöver inga förkunskaper om FTP för att följa denna guide, och om du vill kan du även hoppa över de delar som rör FTP. Då går du dock miste om vissa avancerade anpassningsmöjligheter i Wordpress.

02 Komma igång

Innan du börjar fylla din webbplats med innehåll och finslipa utseendet måste du installera själva Wordpress-systemet och göra några grundläggande inställningar. Det görs enklast via webbhotellets administrationspanel, men kan också göras manuellt. Här förutsätts att du redan har skaffat ett webbhotellskonto.

Installera Wordpress

De flesta webbhotell erbjuder i dag någon form av administrationspanel, en speciell del av webbplatsen där du loggar in och gör inställningar för till exempel ytterligare e-postkonton. Användarnamn, lösenord och adress till panelen ska du ha fått när du skapade ditt webbhotellskonto. Ofta finns där också möjlighet att installera program snabbt och enkelt. Om Wordpress finns bland programmen – och det gör det nästan alltid – så är detta det enklaste sättet att komma igång med din blogg.

Hur det går till exakt skiljer sig mellan webbhotellen, men leta i webbhotellets

Tips!

Automatisk installation att föredra

Välj alltid automatisk installation av Wordpress om du har möjlighet. Det sparar tid och minskar risken för fel. Avancerade inställningar kan du ändå ändra senare om behovet uppstår.

Hittar du inte rätt inställningar för att installera Wordpress automatiskt? Kontakta då ditt webbhotell och be om hjälp! Förmodligen finns möjligheten där, men tillvägagångssättet skiljer sig något från vad vi beskriver ovan.

- ▶ administrationspanel efter Softaculous, Fantastico eller Installatron, tre av de vanligaste systemen för att skapa en Wordpress-installation.

Installationen är klar med några knapptryckningar. Kolla igenom inställningarna – välj till exempel svenska som språk om du föredrar det – innan du avslutar installationen.

Kontrollera att din blogg fungerar, men räkna inte med att den kommer vara någon fröjd att skåda. En webbplats tom på innehåll med standardutseende kommer att möta dig.

Manuell installation

Om ditt webshotell inte erbjuder automatisk installation är det ändå enkelt att få igång Wordpress. Du behöver ett FTP-program samt uppgifter om användarnamn, lösenord och FTP-server. Här följer punkt för punkt hur du kommer igång.

- Ladda hem den senaste versionen av Wordpress. Den hittar du på www.wordpress.org, men det finns också en svensk version på www.wpsv.se.
- Spara filen på din dator, förslagsvis på skrivbordet. Den ska heta någonting i stil med `wordpress-3.5.0-sv_SE.zip`, men

Väljer du att göra en manuell installation av Wordpress krävs lite pill. Följ instruktionerna här bredvid.

- siffrorna kan skilja sig beroende på hur mycket Wordpress har uppdaterats sedan den här guiden skrevs.
- Dubbelklicka på filen för att packa upp den. Du får då en katalog med namnet `wordpress`.
- I den nya katalogen finns en fil som heter `wp-config-sample.php`. Öppna den med ett textredigeringsprogram, som Notepad (Anteckningar) i Windows eller TextEdit (Textredigeraren) på Mac.
- Plocka fram uppgifter för databasen (som heter MySQL) som Wordpress ska

- använda. Du ska ha fått dessa från ditt webbhotell när kontot skapades.
- Fyll i databasens namn, användarnamnet och lösenordet. (Observera att dessa kan skilja sig från användarnamn och lösenord för FTP.) Själva serverns namn är förinställt till localhost. Det fungerar oftast. Om inte så ska det framgå av uppgifterna från webbhotellet.
  - Därefter ska nycklar och "salter" (som hjälper krypteringen att bli säkrare) fyllas i. Enklast är att besöka api.wordpress.org/secret-key/1.1/salt och få dem skapade automatiskt. Kopiera alltihop och klistra in i din textfil, efter att du har suddat ut de motsvarande raderna.
  - Klart! Övriga rader kan du lämna orörda. Spara filen i samma katalog, men – och detta är viktigt – nu med namnet `wp-config.php`.
  - Öppna ditt FTP-program och logga in med uppgifterna från webbhotellet. Klicka dig till den katalog hos webbhotellet där du vill att din webbplats ska finnas. Om du vill ha den direkt under ditt domännamn (www.dindomän.se) så ska du söka efter dokument-roten. Den kallas `public_html` på många webbhotell.
  - Ladda upp alltihop, inklusive underkataloger, till FTP-servern.

Överkurs!

Wordpress.com – enkelt men begränsat

Wordpress har också en kommersiell tjänst för bloggar. Den når du på www.wordpress.com. Där kan du utan kostnad skaffa en blogg med adressen `dittnamn.wordpress.com` – men det går också att lägga till ett eget domännamn, som `dittnamn.se`.

Fördelen är att du slipper all installation. Nackdelen är att det finns begränsningar, till exempel för hur mycket lagringsutrymme du får använda. Denna guide utgår från att du har installerat Wordpress på ditt eget webbhotell, men många av funktionerna kan appliceras även på en Wordpress.com-sajt.

Tips!

Syns inte bloggen?

Ser du en standardsida, med information om att webbplatsen inte är färdig, istället för din blogg? Titta efter en fil som heter index.html. Om den ligger i samma katalog som Wordpress så kan den "blockera" Wordpress från att synas. Radera eller döp om index.html till index-gammal.html och testa igen.

- ▶ → Nästan färdigt! Öppna din webbläsare och gå till www.mindomän.se/wp-admin/install.php (förutsatt att du har laddat upp filerna i dokument-roten).
- Fyll i bloggens namn, välj ett lösenord för administrationskontot och skriv till sist in din e-postadress. Låt rutan "Tillåt sökmotorer att indexera denna webbplats" vara förkryssad om du inte har speciella anled-

ningar att blockera till exempel Google.
 → Klicka Installera Wordpress och allt är färdigt. Nu kan du logga in med lösenordet du just valde.

Nu ska bloggen ha dykt upp på adressen du valde. Men samma sak gäller som vid automatisk installation – standardutseendet är ganska tråkigt.

Wordpress olika delar

När Wordpress är installerat är det dags att börja arbeta med din webbplats. Besök www.minsajt.se/wp-admin och logga in med de uppgifter du angav vid installationen.

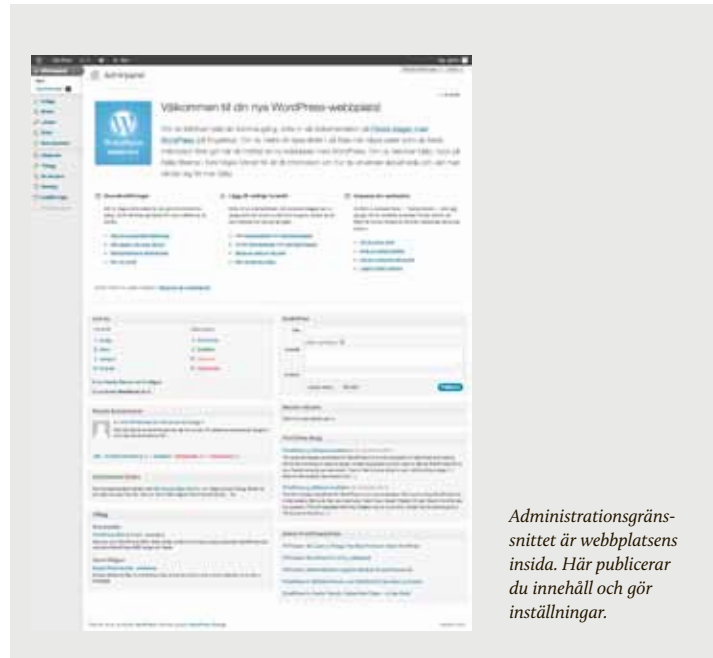
När du loggat in möts du av administrationsgränssnittet. Detta kan liknas vid webbplatsens insida. Här kan du göra inställningar, kontrollera hur webbplatsen fungerar och fylla den med material. Webbplatsens utsida är vad dina besökare ser när de besöker din webbadress.

Du når alltid webbplatsens insida, ditt administrationsgränssnitt, genom att besöka www.minsajt.se/wp-admin. Du når alltid webbplatsens utsida genom att besöka www.minsajt.se. Ersätt www.minsajt.se med adressen till din webbplats i båda fallen.

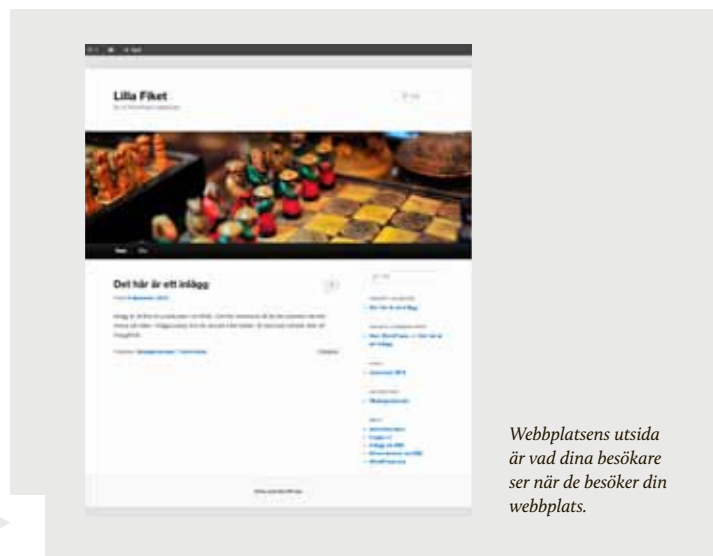
Nästan allt du kan tänkas vilja göra med din webbplats sköts via administrationsgränssnittet. I vissa fall kan du behöva ladda upp filer via FTP.

Grundinställningar

Det kan vara bra att redan nu bekanta dig med några grundläggande inställningar i Wordpress. De flesta behöver du inte röra, men här följer en förklaring av vad de innebär. Mer avancerade inställningar lämnar vi till senare. Kika i kapitlet Övriga ▶

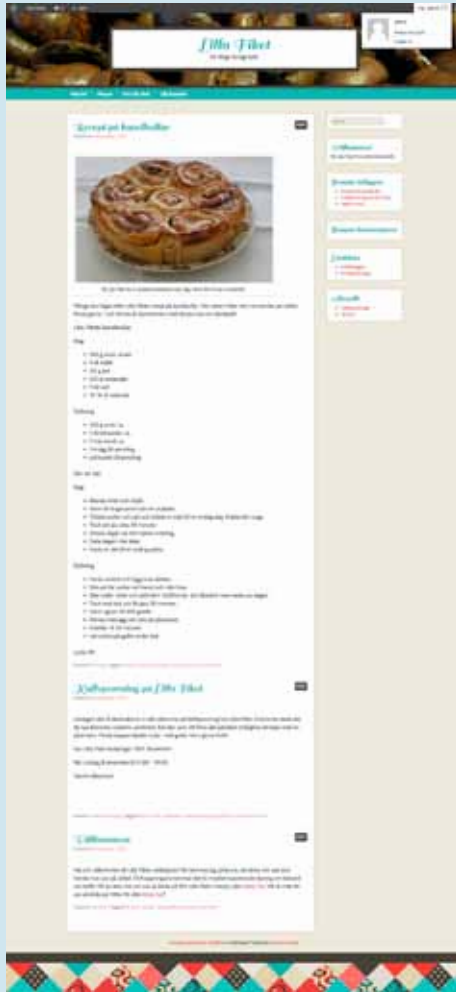

Administrationsgränssnittet är webbplatsens insida. Här publicerar du innehåll och gör inställningar.

Webbplatsens utsida är vad dina besökare ser när de besöker din webbplats.

Johanna lillafiket.se

Johanna driver caféet Lilla Fiket. Hon vill skapa en webbplats där hon kan berätta om nyheter, visa menyer och hjälpa gäster att hitta till caféet. Hon har valt adressen www.lillafiket.se och installerat Wordpress på webbplatsen. Så här har hon tänkt sig att det ska se ut när hon är färdig.

Men innan Johanna börjar arbeta med sin webbplats kontrollerar hon:

- Att adressen www.lillafiket.se fungerar samt visar Wordpress standardutseende.
- Att administrationsgränssnittet finns tillgängligt på www.lillafiket.se/wp-admin och att hon kan logga in med sitt användarnamn och lösenord.
- Johanna har inget FTP-program installerat på sin dator, men hon kontrollerar att hon fått användarnamn och lösenord för FTP från sitt webbhotell, eftersom hon vill ladda upp ett eget tema för webbplatsen.

Checklista! Rätt inställningar

Innan du går vidare i guiden, kontrollera att:

- Wordpress är installerat och fungerar på din webbplats. (Besök webbplatsens utsida och kontrollera att det ser ut ungefär som på bilden ovan.)
- Ditt användarnamn och lösenord till administrationsgränssnittet fungerar (Logga in på www.minsajt.se/wp-admin, där minsajt.se är adressen till din webbplats).

- ▶ funktioner och inställningar i Wordpress om du är nyfiken.

Du hittar de allmänna inställningarna genom att föra muspekaren över *Inställningar* och sen klicka *Allmänt* i administrationsgränssnittets vänsterkolumn.

BLOGGENS TITEL

Det här är titeln för din webbplats. Den visas normalt i sidhuvudet (om inte ditt tema är konfigurerat annorlunda) och även i namn-listen i besökarens webbläsare.

SLOGAN

Tänkt ut för en kort "slogan" för din webbplats. Här kan du snabbt ge dina besökare en ledtråd om vad webbplatsen handlar om. I de flesta teman visas texten direkt under webbplatsens titel.

Direkt efter installationen är din slogan "En till WordPress-webbplats". Här ändrar du det till något mer passande.

WORDPRESS-ADRESS (URL)

Adressen till var på din server Wordpress är installerat. Du bör bara ändra denna inställning om du installerar nya instanser av Wordpress på samma server, alltså skapar flera parallella Wordpress-webbplatser på samma hemsidesutrymme.

BLOGGADRESS (URL)

Adressen till din webbplats. Det är ytterst sällan relevant att ändra denna inställning, utforska på egen risk.

E-POSTADRESS

Din egen e-postadress. Här ställer du in ▶

- ▶ vart Wordpress ska skicka meddelanden om gästkommentarer som väntar på godkännande och andra systemmeddelanden.

MEDLEMSKAP

Här kan du ställa in om besökare ska kunna registrera sig eller ej samt om de måste vara registrerade för att kunna kommentera. Läs mer i avsnittet Samarbeta på en webbplats.

FÖRVALD ROLL FÖR NY ANVÄNDARE

Anger vilken behörighet besökare som registrerar sig ska få. Med andra ord kan du här ställa in så att vem som helst kan registrera sig och sedan bli administratör på sidan. Det är dock ytterst sällan klokt att göra så, lämna istället denna inställning så att besökare som registrerar sig blir prenumeranter. Läs mer om roller och behörigheter i avsnittet Samarbeta på en webbplats.

TIDSZON

Har kan du ställa in vilken tidszon du befinner dig i. Det är viktigt att ange rätt tidszon för att tidsangivelser på inlägg och kommentarer ska bli korrekta. Tyvärr måste du manuellt korrigera för sommartid.

DATUMFORMAT

Med Datumformat kan du ange hur Wordpress ska skriva ut datum i tidsangivelser på

inlägg och kommentarer. Om du inte ändrar denna inställning kommer Wordpress att använda ett amerikanskt format som sällan ser bra ut på svenska webbplatser. Wordpress använder sig av PHP:s datumsyntax. Det är lite knepigt att få detta rätt, men du kan läsa mer på PHP:s webbplats om datumsyntax (www.php.net/date) om hur du skapar ett eget datumformat.

För att få det normala svenska utseendet (2012-12-24) anger du Y-m-d.

TIDSFORMAT

Precis som i fallet med datumformat använder sig Wordpress av PHP:s datumsyntax för att formatera klockslag. Om du inte ändrar denna inställning kommer Wordpress att använda klockslag av amerikansk typ med "pm" och "am".

Du kan läsa mer om hur du skapar ett eget tidsformat på PHP:s webbplats om datumsyntax (www.php.net/date).

För att få normalt svenskt utseende med 24-timmarsklocka (15:34) anger du G:i.

VECKAN STARTAR MED

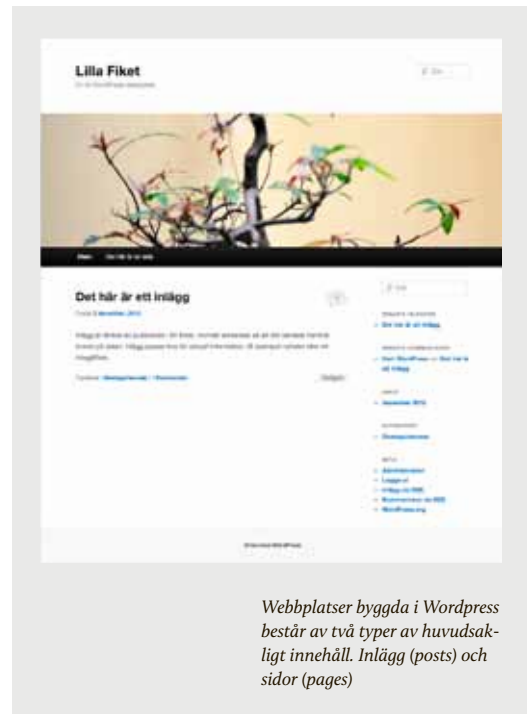
Eftersom olika länder använder olika startdag på veckor har Wordpress även en inställning för detta. Om du gör en svensk webbplats bör du alltid ange att veckan startar med måndag. ●

03 Ge din webbplats rätt struktur

När **Wordpress** är installerat är det dags att börja planera hur din webbplats ska se ut och fungera. Det är viktigt att tänka på hur du vill att informationen ska presenteras för besökaren, och anpassa din struktur därefter.

Webbplatser byggda i Wordpress består av två typer av huvudsakligt innehåll: sidor (*pages*) och inlägg (*posts*). Sidor är statiska och tänkta att ligga kvar på samma plats under lång tid. De lämpar sig för innehåll som inte blir inaktuellt kort tid efter att det publicerats. Inlägg är tänkta att publiceras i ett bloggflöde, normalt sorterade så att det senaste hamnar överst på sidan. Inlägg passar bra för aktuell information, till exempel nyheter.

I standardutförande visar Wordpress inlägg i ett bloggflöde på startsidan, med länkar till sidor i menyn ovanför. Strukturen är bekant för de flesta som besökt en blogg eller nyhetssida på webben.

Webbplatser byggda i Wordpress består av två typer av huvudsakligt innehåll. Inlägg (*posts*) och sidor (*pages*)

- ▶ Eftersom Wordpress i grunden är ett bloggverktyg är sidan med inlägg förvald som webbplatsens startsida, men detta kan du ändra om du vill, se avsnittet *Övriga avancerade inställningar*. Startsidan är den sida som visas för dina besökare direkt när de kommer till webbplatsen, innan de klickat sig vidare.

Dela upp innehållet i sidor

Bestäm dig redan från start hur du vill dela upp innehållet på din webbplats. Kanske är det ett projekt som löper över tid, där arbetsprocessen är det mest intressanta? Då passar förmodligen ett bloggformat med inläggen i centrum bäst. Kanske är sidan inte tänkt att uppdateras särskilt ofta, utan mest presentera statisk information i olika kategorier? Då passar förmodligen ett format byggt kring statiska sidor bättre.

Om du till exempel arbetar på ett skolprojekt om Vikingatiden kan följande uppdelning vara tänkbar:

- En statisk startsida som hälsar besökaren välkommen och leder vidare till annat innehåll på webbplatsen.
- En statisk sida om vikingarnas liv.
- En statisk sida om vikingarnas skeppsbyggarkonst.

Johanna *Bloggform passar bäst*

Johanna vill i första hand använda sin webbplats för att berätta om nya kaffesorter, bakverk och andra nyheter på caféet. Därför väljer hon en traditionell bloggform, med en startsida där nyheter visas som inlägg. Hon vill också presentera sin meny, mer information om caféet samt adress och kontaktuppgifter.

Johanna funderar en stund på att inkludera ännu fler sidor på webbplatsen. Till exempel vill hon gärna visa bilder från caféet och dela med sig av populära recept. Hon bestämmer sig dock för att vänta med dessa. Eftersom fler sidor inte skulle förändra sajtens grundstruktur – där nyhetsinläggen står i centrum – är de enkla att lägga till i framtiden.

Det leder till följande struktur:

- En startsida med inlägg i bloggform, där Johanna berättar om nyheter på caféet.
- En statisk sida med caféets menyer.
- En statisk sida med mer information om caféet och Johanna själv.
- En statisk sida med kontaktuppgifter och caféets adress.

- En statisk sida om vikingarna som handelsresande.
- En statisk sida om erövringståg och plundringar.
- En nyhetssida med inlägg där du skriver om uppdateringar på webbplatsen i bloggform.

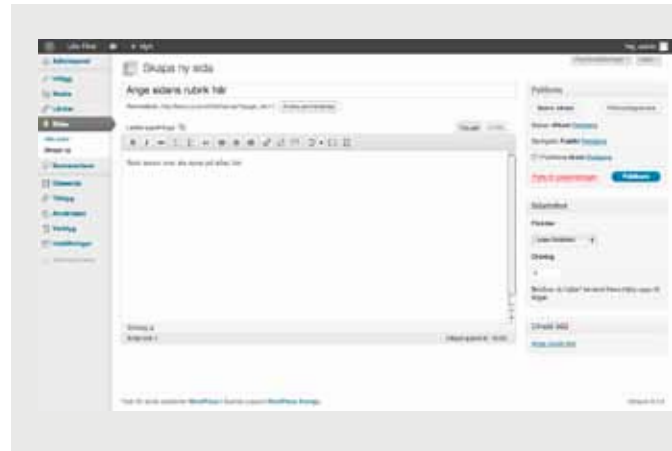
Oavsett hur den utformas i övrigt är det en bra idé att ha med viss grundläggande information på din webbplats:

- En statisk sida om dig, din webbplats eller ditt företag. Här kan du presentera ditt projekt lite närmare.
- En statisk sida med kontaktuppgifter.
- En nyhetsavdelning i bloggform, där du skriver inlägg löpande.

Skapa dina sidor

När du bestämt vilka sidor som ska finnas på webbplatsen är det dags att skapa dem i Wordpress. Det är enkelt att skapa en statisk sida i administrationsgränssnittet, håll bara muspekaren över fliken *Sidor* i vänstermenyn och klicka sen på *Skapa ny*. Eller klicka på *Nytt* och välj sen *Sida* i snabbmenyn överst.

Du får nu upp en tom sida på skärmen. Har kan du fylla i en rubrik samt skriva ett första utkast till innehåll i textrutan.

Du behöver inte skapa allt innehåll på dina sidor nu, vi återkommer längre fram till hur du redigerar innehåll och lägger till bilder. Börja bara med att skapa en ny sida och klicka *Publicera* i högerkanten när du är klar. Då sparas sidan och görs tillgänglig för besökare på webbplatsens utsida. Klickar du istället *Spara utkast* så sparas din sida, men blir inte synlig på webbplatsens utsida.

Upprepa samma process för varje sida du vill skapa. Håll muspekaren över *Sidor* i vänstermenyn och klicka *Alla sidor* för att se samtliga sidor som finns sparade på din webbplats. ▶

- ▶ Kontrollera resultatet på webbplatsens utsida när du skapat alla sidor du vill ha. Dessa bör nu synas i webbplatsens meny.

Här måste du också ha bestämt dig för om dina inlägg ska visas på startsidan eller någon annanstans på webbplatsen. Om du väljer att göra startsidan statisk, men ändå vill ha kvar inläggen på en annan del av webbplatsen, måste du nämligen skapa en sida för dessa. Rubriken kan vara "Nyheter" eller "Blogg", men texten kan du lämna tom. Den kommer ändå inte visas. Hur du får denna sida att visa dina inlägg går vi igenom i nästa avsnitt.

Ställa in startsida och ändra sidornas ordning

När du skapat dina sidor är det dags att ställa in Wordpress startsida och styra inläggen till rätt plats.

Om du däremot vill ha en statisk start-sida så hittar du inställningarna genom att föra muspekaren över Inställningar i administrationsgränssnittet och klicka på *Läsa*. Du kommer nu till sidan *Läsinställningar*. Här kan du välja vilken sida som är webbplatsens startsida, alltså den första sida en besökare kommer till. *Dina senaste inlägg* är förinställt intill *Startsidan visar*, vilket betyder att din startsida kommer fyllas med inlägg.

Tips! Om-sidan

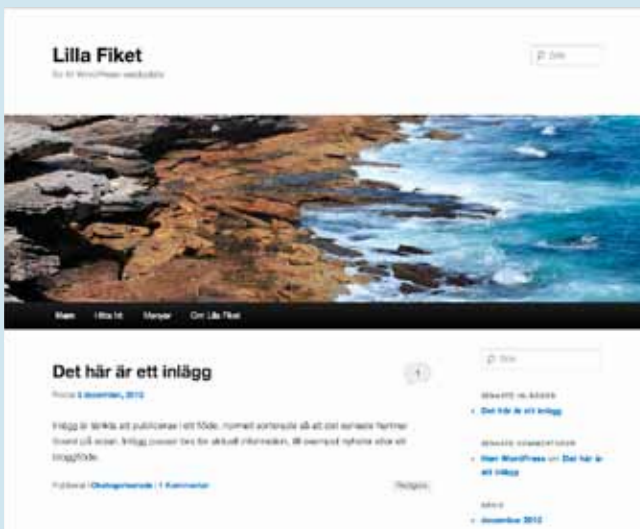
I Wordpress finns en statisk sida som skapades i samband med installationen. Den heter *Om* och är tänkt för en beskrivning av webbplatsen. Om du vill kan du fylla den med ditt eget innehåll genom att klicka *Alla sidor* under *sidor* i vänstermenyn. För sedan muspekaren över sidans namn och klicka *Redigera*. Om du hellre vill ta bort sidan så klickar du på *Kasta* i papperskorgen.

Johanna Sidor skapas

Johanna skapar i tur och ordning de sidor hon vill ha. Hon döper dem till "Hitta hit", "Menyer" och "Om Lilla Fiket". För den sistnämnda klickar hon sig fram till Wordpress förinstallerade "Om"-sida och gör om den, istället för att skapa en helt ny sida.

Då Johanna vill att hennes inlägg ska synas på webbplatsens startsida behövs ingen ny sida för detta.

Johanna Bloggen först

Johanna vill att hennes inlägg ska synas på webbplatsens startsida. Hon klickar på *Läsa* under *Inställningar* i administrationsgränssnittet, och väljer där *Dina senaste inlägg* intill *Startsidan* visar.

Vad gäller sidornas ordning bestämmer hon sig för att visa "Menyer" som första val efter "Hem" i webbplatsens meny. Därefter "Om Lilla Fiket" och till sist "Hitta hit". Därför anger hon i tur och ordning nummer 10, 20 och 30 i rutan *Ordning* för de olika sidorna.

Du måste nu ha bestämt dig för om nyhetsinläggen ska synas på en annan del av webbplatsen, eller om du vill skapa en helt statisk webbplats. Om du vill visa dem på en särskild sida så ändrar du även i rullgardinsmenyn vid *Inläggssida*, precis under *Startsida*. Den sida du uppger här kommer inte visa sitt vanliga innehåll, som rubrik eller text, utan istället de senaste nyhetsinläggen.

Tillbaka till de vanliga sidor du skapade tidigare, som nu syns i webbplatsens meny. Enligt Wordpress standardinställning visas dina sidor i bokstavsordning. Det är sällan särskilt logiskt, och det kan därför vara en bra idé att ändra ordningen till en som passar webbplatsen bättre. Gör det genom att välja *Sidor* och sedan *Alla sidor* i administrationsgränssnittets vänstermeny. Klicka dig sedan in på varje sida, och leta efter fältet *Ordning* under *Sidattribut* i högerspalten på *Redigera sida*-sidan.

Wordpress kommer att sortera sidorna i nummerordning, men siffrorna du anger behöver inte vara i följd. Det kan vara en bra idé att redan nu reservera plats för flera sidor. Därför kan du numrera sidorna med exempelvis 10, 20, 30 och så vidare. Det blir då enkelt att lägga till sidor med nummer 11, 24, 37 eller liknande vid ett senare tillfälle, utan att behöva ändra numreringen på de äldre sidorna. ●

04 Fyll webbplatsen med innehåll

Med webbplatsens struktur på plats är det dags att börja fylla den med innehåll. I det här avsnittet går vi igenom Wordpress redigeringsverktyg. Vi börjar med enkel text till våra statiska sidor och inlägg. Därefter går vi vidare till att infoga bilder, ljud och video på webbplatsen.

Skriva sidor med Wordpress redigeringsverktyg

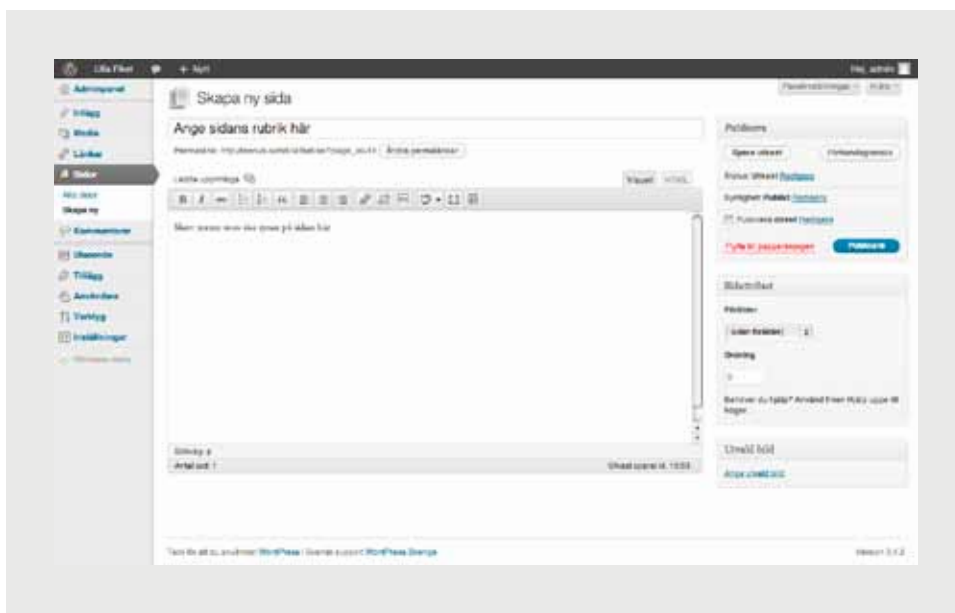
Oavsett om du vill redigera en befintlig sida eller skapa en ny är det Wordpress redigeringsverktyg du kommer att arbeta med. Här finns en såkallad WYSIWYG-editor för text och bild. WYSIWYG står för "What You See Is What You Get", vilket på svenska blir ungefär "du får det du ser". Det innebär att du i Wordpress, till skillnad från när du skapar en webbplats manuellt, slipper se all HTML-kod som formaterar texten och innehållet. Istället ser du fet text som fetmarkerad, kursiv text som kursiverad och så vidare, pre-

cis som i vanliga textredigeringsprogram som Microsoft Word. Är du van vid att arbeta i sådana program kommer du att känna igen dig även här.

Du når redigeringsverktyget genom att antingen redigera en befintlig sida eller ett inlägg, eller genom att skapa en ny sida eller ett inlägg. I verktygspaletten ovanför textfältet finns knappar för att ändra stil på texten, exempelvis för fetstil eller kursivering. Du kan också ändra justering, till exempel göra texten centrerad, skapa punktlistor och sifferlistor. Klicka på knappen längst till höger i verktygsfältet för att få upp ännu en rad med funktioner. Bland dessa finns inställningar för textfärg och stilmallar. Om du håller muspekaren svävande ovanför en knapp så dyker en liten förklaring av dess funktion upp på skärmen.

Ett viktigt inslag på webbplatser är länkar, antingen inom din egen webbplats eller till andra sidor på webben. För att skapa en länk i Wordpress markerar du text i redigeringsverktyget och klickar sedan på kedje-ikonen i verktygsfältet. Nu får du fram en dialogruta där du kan mata in destinationsadressen (i fältet *URL*).

Vill du länka till en sida på din egen sajt? Klicka då på *Eller länka till befintligt innehåll* längst ned i dialogrutan. Du får nu ►

- ▶ upp ett sökfönster, där du kan söka efter ord som förekommer på din webbplats, samt en lista med de vanligaste sidorna. Välj ett alternativ och klicka *Uppdatera* för att skapa länken.

Den markerade texten kommer nu att bli blå och understruken i redigeringsverktyget – detta signalerar att texten är länkad.

För att ta bort en länk så markerar du den länkade texten och klickar på ikonen med en bruten kedja i verktygsfältet.

Om du klickar på fliken *HTML* i det högra hörnet av redigeringsfönstret så får du se texten på sidan med all HTML-kod. Om du till exempel vill infoga en Youtube-film på webbplatsen är det en bra idé att göra det i HTML-läget. Sådana element innehåller ofta HTML-kod, och för att inte Wordpress ska förstöra koden måste den infogas i just HTML-läget. När du är klar är det bara att byta tillbaka till *Visuell*, för att återvända till WYSIWYG-läget.

Johanna

Dags att skriva innehåll

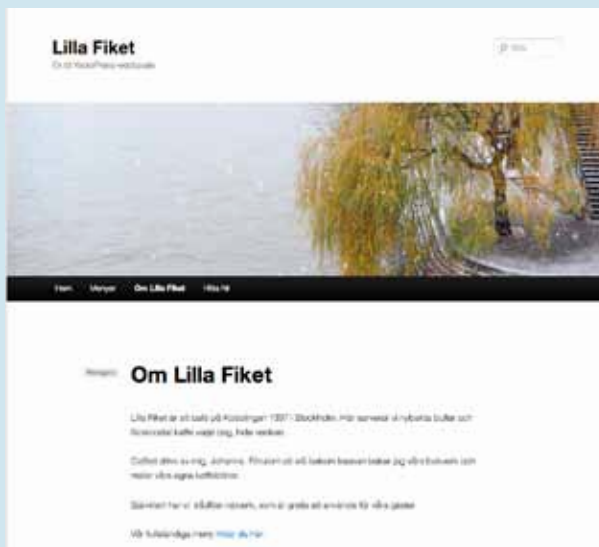
Johanna börjar nu skriva textinnehåll till sina sidor. Eftersom texterna är korta väljer hon att skriva direkt i Wordpress redigeringsverktyg. I andra fall kan det vara en idé att skriva i exempelvis Microsoft Word, och sen kopiera över det färdiga resultatet till Wordpress. Helst då med hjälp av verktyget ”Klistra in från Word” i redigeringsfönstrets verktygspalett.

När texterna är färdiga kompletterar Johanna med länkar. På sidan ”Om Lilla Fiket” länkar hon till sidan ”Hitta hit” och ”Menyer”.

Johanna stänger av kommentarsfunktionen på sidorna ”Menyer”, ”Om Lilla Fiket” och ”Hitta hit”. Hon vill gärna ha kommentarer på sina blogginlägg, men inte på de statiska sidorna, som ju inte ska uppdateras så ofta.

När texterna är färdiga sparar hon sina ändringar och publicerar direkt. Med ett besök på webbplatsens utsida kontrollerar hon att resultatet blev som hon tänkt sig.

Så här ser Johannas sida ”Om Lilla Fiket” ut med texten på plats. Hon har även lagt in länkar till sidorna ”Menyer” respektive ”Hitta hit”.

Till höger om redigeringsfönstret finns *Publicera*-rutan. Här kan du spara och publicera din sida, det vill säga göra den synlig på webbplatsens utsida. Genom att klicka *Redigera* bredvid fältet Status kan du istället spara en sida som utkast, vilket betyder att den finns sparad i administrationsgränssnittet men ej syns på webbplatsens utsida. Genom att klicka *Redigera* intill *Synlighet* kan du bestämma om en publicerad sida ska vara synlig för alla besökare (*Publikt*), bara för de med lösenord eller bara för webbplatsens administratörer. Genom att klicka på *Redigera* intill publiceringsdatumet kan du ställa in den tidpunkt då sidan ska dyka upp på sajten. Väljer du ett datum i framtiden kommer sidan ej att synas innan dess.

Under redigeringsfönstret ser du fönstret *Kommentarer*, där du kan läsa och ta bort kommentarer som besökare lämnat på din sida. Därunder finns fönstret *Version*, där du ser tidigare sparade versioner av sidan du befinner dig på. Genom att klicka på en av dessa och sen välja *Återställ* kan du enkelt komma tillbaka till en tidigare version – en praktisk funktion att känna till om du blir missnöjd med en ändring.

Genom att klicka på fliken *Panelinställningar* i skärmens övre högre kant får du ▶

- upp ytterligare alternativ för redigeringsverktyget. Ett av dem är viktigt att känna till redan nu. Kryssa i rutan *Diskussion* och skrolla sen nedåt på sidan. Du kommer märka att ett nytt fält – som heter just *Diskussion* – nu dykt upp under redigeringsrutan men under *Kommentarer*-fönstret. Notera kryssrutan *Tillåt kommentarer*. Som standard i Wordpress kan besökare lämna kommentarer på alla sidor och inlägg på din webbplats. Genom att kryssa ur den här rutan stänger du av den möjligheten på just den sida du befinner dig. Det kan vara en bra idé att stänga av kommentarsfunktionen på sidor som ej är tänkta att uppdateras regelbundet.

Skriva nyhetsinlägg

När de statiska sidorna är klara är det dags att börja arbeta med webbplatsens inlägg. Dessa skapas genom att hålla muspekaren över *Inlägg* och klicka på *Skapa nytt* i administratörsgränssnittets vänstermeny.

Du redigerar och publicerar inlägg på samma sätt som sidor, men istället för att dyka upp i menyn hamnar de på den sida du ställt in som bloggsidan (startsidan om du inte ändrat inställningarna). Medan sidor är tänkta för information som är aktuell under lång tid är inlaggens syfte det motsatta – korta, snabba publiceringar i

bloggform som sker ofta, till exempel för att informera om nyheter.

En viktigt skillnad mellan inlägg och sidor är att de förstnämnda kan ha vad som kallas för "etiketter" (*tags*) och kategorier (*categories*). Dessa är nyckelord som berättar vad inlägget handlar om. Genom att klicka på dem kan besökaren få fram samtliga inlägg som har samma etikett eller tillhör samma kategori. Etiketter och kategorier kan alltså liknas vid ett slags katalogsystem för din webbplats, som hjälper besökaren att hitta mer information på samma ämne.

Kategorier är tänkta att vara få till antalet och generella. Exempelvis kan de heta saker som "Nyheter", "Webbplatsuppdateringar" och "Länktips". Kategorier kan även läggas till i webbplatsens meny och på så vis länka till samtliga inlägg som hör därtill.

Etiketter är tänkta att användas mer frikostigt och specifikt. Ett inlägg i kategorin "Länktips" kan förses med etiketter som närmare beskriver sakinnehållet. Om inlägget tipsar om en webbplats om vikingabåtar kan till exempel etiketter som "båtar", "vikingar" och "svensk historia" vara lämpliga. Liksom kategorier kan dina besökare klicka på etiketter, och på så vis få fram samtliga inlägg märkta med samma etikett. ►

Johanna

De första inläggen

Som ett första inlägg skriver Johanna en kort hälsning till sina läsare och berättar om syftet med den nya webbplatsen. Hon skapar kategorin Nyheter och kryssar i den för inlägget. Hon skapar även etiketterna "Webbplatsen", "Lilla Fiket" och "Nyheter" (det är helt okej att använda samma ord för etiketter som för kategorier. Använd hellre en etikett för mycket än en för lite!).

Johanna skriver dessutom ett kort inlägg om en stundande kaffeprovning på Lilla Fiket och ytterligare ett inlägg med ett nytt recept på kanelbullar. Det förstnämnda får kategorin "Kaffeprovningar" och det sistnämnda kategorin "Recept".

När inläggen är klara klickar hon *Publicera* och kontrollerar att de dyker upp på webbplatsens utsida.

Nu finns både nyhetsinlägg och en menyrad med statistiska sidor på lillafiket.se.

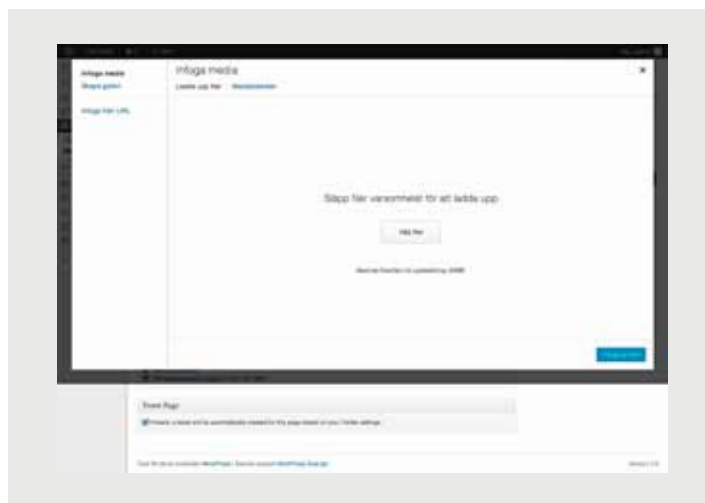
► Du hittar rutorna för etiketter och kategorier till höger om redigeringsfönstret när du skapar eller redigerar ett inlägg. För att skapa en ny kategori klickar du på *Lägg till ny kategori* och skriver in namnet på den. Markera den sedan med ett kryss om du vill att det aktuella inlägget ska höra dit. Etiketter för ett inlägg skriver du in direkt i *Etiketter*-rutan. Separera etiketternas namn med kommatecken (,).

Det är en god idé att få rutin på att märka upp inläggen med etiketter redan från start. Ju mer innehåll du skapar för din webbplats, desto mer nytta kommer du ha av ett gediget katalogsystem. Omfattande webbplatser kan annars lätt bli överskådliga.

Lägga in bilder på webbplatsen

Att infoga bilder på din webbplats är enkelt med Wordpress. För att göra det använder du samma redigeringsverktyg som när du skapar eller redigerar en sida eller ett inlägg. Överallt där du kan skriva eller redigera sidor och inlägg kan du också lägga in bilder.

Börja med att öppna eller skapa ett nytt inlägg eller en sida. Till vänster ovanför textredigeringsfönstret hittar du knappen *Lägg till media*. Om du klickar på den visas dialogfönstret *Infoga media*. Här kan

du antingen dra och släppa en bild från din dator, klicka på knappen *Välj filer* eller välja fliken *Infoga* från *URL* i vänsterkolumnen för att visa en bild som redan finns på en annan webbadress. (Tänk på att du inte får använda andras bilder utan tillåtelse från personen som skapat dem.) Väljer du fliken *Mediabibliotek* kan du bläddra mellan bilder du tidigare laddat upp till din Wordpress-webbplats. Det är ett smart sätt att spara tid och utrymme – du slipper ladda upp samma bild flera gånger – dessutom använder du *Mediabib-*

lioteket när du vill redigera bilder direkt i Wordpress.

När du laddat upp en bild i *Lägg till media*-fönstret förflyttas du till Mediabiblioteket-fliken. Bilden du just laddat upp syns på skärmen, med ett antal alternativ i högerkolumnen. I fältet *Titel* skriver du in den text som ska visas när besökaren håller sin muspekare över bilden. I fältet *Rubrik* kan du skriva in en bildtext, som visas direkt under bilden. Med *Justering* styr du om bilden ska vara centrerad, vänster- eller högerställd på sidan. I rutan *Länk till* väljer du vad som ska hända när din läsare klickar på bilden. Det förvalda alternativet, *Sida för bilaga*, innebär att ett klick leder direkt till själva bildfilen. Väljer du istället *Anpassad URL* kan du skriva in en länk manuellt, till exempel kanske du vill länka bilden till en annan sida på din webbplats.

Wordpress hanterar bildstorlekar på ett mycket smidigt sätt. Genom att välja något av alternativen *Miniatyr*, *Medium* eller *Stor* i menyn *Storlek* så anpassas bildens storlek automatiskt till din webbplats. *Miniatyr* och *Medium*-valen är förinställda till 150 respektive 300 pixlar i bredd. *Stor*-valet är förinställt till samma bredd som det textfält du infogat bilden i. Det sista valet, *Full storlek*, anpassar inte bilden alls utan visar den i full storlek.

Överkurs! Fler redigerings- möjligheter

Wordpress inbyggda bildredigering är ett kraftfullt verktyg för att anpassa dina bilder. Förutom beskärningsverktyget finns här funktioner för att skala, rotera och spegla din bild. Du kan även ange olika inställningar för bildens miniatyr- och fullstorleksmått.

Experimentera gärna, men gör det genom att ladda upp en provbild i mediabiblioteket. Då riskerar du inte att ändringar påverkar bilder som redan används på din webbplats.

- ▶ När du känner dig nöjd, klicka på knappen *Infoga* på sida i fönstrets nedre högra hörn. Bilden dyker nu upp i redigeringsfönstret. Vill du ändra justering eller storlek i efterhand? Klicka då på knappen *Redigera bild*, som syns ovanpå bilden i dess övre vänstra kant när du befinner dig i redigeringsverktyget. Ett nytt fönster öppnas, där du kan ändra inställningarna.

Beskära bilder i Wordpress

Grundläggande bildredigering går utmärkt att göra med Wordpress inbyggda verktyg, istället för ett dyrt program som exempelvis Photoshop. Ofta behöver bilder beskäras för att passa ordentligt på din sajt – detta är enkelt ordnat genom mediabiblioteket.

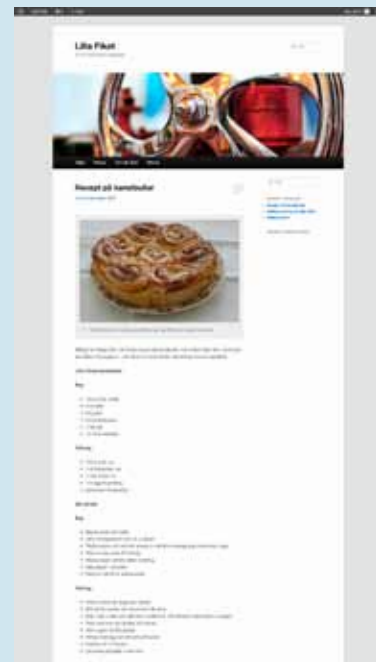
För att beskära en bild i Wordpress, ladda först upp den som vanligt genom *Lägg till media*-fönstret. Leta sedan upp bilden i mediabiblioteket genom att välja *Media* och sen *Bibliotek* i vänstermenyn. För muspekaren över bilden och välj sen alternativet *Redigera*, som dyker upp under bildens namn.

Nu öppnas ett nytt fönster med rubriken *Redigera media*. Klicka först på knappen *Redigera bild*, som syns till vänster under bilden. Dra och släpp sedan en ny beskärning över bilden. Du kan justera beskärningsfönstret som dyker upp (det som syns innanför ramarna är det som

Johanna Bilder på sajten

Johanna börjar med att lägga in en bild intill receptet på kanelbullar och laddar upp ett foto med *Lägg till media*-funktionen. Hon vill att bilden ska fylla hela inläggets bredd och väljer därför storleken *Stor*, som i det här fallet betyder ett breddmått på 584 pixlar. Hon skriver "Lilla Fikets kanelbullar" som titel, en kort bildtext och klickar sedan *Infoga innehåll*. När hon är klar kontrollerar hon på utsidan att bilden syns. Voila!

Tips! Använd Pixlr för bildredigering

För mer avancerad bildhantering kan det vara en bra idé att kolla in webbtjänsten Pixlr. Tjänsten är gratis att använda och fungerar som en enklare version av bildredigeringsprogrammet Photoshop. Med Pixlr kan du snabbt justera färger och skärpa i dina bilder, lägga på filter, effekter och annat. Pixlr finns på www.pixlr.com.

blir kvar av bilden efter beskärningen) genom att dra med musen i hörnen. När du är nöjd med bilden, klicka på beskärningsverktyget längst till vänster i menyn direkt ovanför bilden. Klicka sedan spara.

Vill du i efterhand återgå till originalbilden, utan beskärning? Det är enkelt – öppna bilden i mediabiblioteket och klicka redigera bild. I menyn till höger om bilden hittar du texten *Återställ ursprunglig bild*. Klicka på denna text och välj sedan *Återställ bild*. Då återgår bilden till sin ursprungliga storlek och beskärning.

Lägga in ljud och video på webbplatsen

Du kan använda *Lägg till media*-funktionen i Wordpress för att lägga till filmer eller ljudklipp på din webbplats. Tillvägagångssättet är det samma som när du laddar upp en bild, men istället för att visas direkt på webbplatsen kommer filmen eller ljudklippet att synas som en klickbar länk för besökaren.

Vill du istället visa film eller spela upp ljud direkt på en sida eller ett inlägg? Då är det lättaste att bädda in klippet från en annan webbplats. I nyare versioner av Wordpress är detta mycket enkelt: klistra bara in en länk till exempelvis ett Youtube-filmklipp i ett inlägg eller på en sida, och Wordpress kommer automatiskt att

skapa ett spelarfönster på webbplatsens utsida. Denna funktion är aktiverad i grundläget. Om du har stängt av den själv, kontrollera inställningen genom att klicka *Inställningar* och sedan *Media* i administrationsgränssnittets vänster-spalt. Rutan intill *Automatisk inbäddning* ska vara ikryssad.

Skapa en länklista

Alla sidor och nyhetsinlägg på din webbplats kan innehålla länkar, som vi har sett tidigare. Du skapar dem enkelt medan du skriver in texten, se avsnittet *Skriva sidor med Wordpress redigeringsverktyg*.

Tidigare versioner av Wordpress innehöll också en separat länklista, som kunde placeras i en sidokolumn. Ibland kallades den blogroll, eftersom den användes för att tipsa om andra bloggar.

I Wordpress 3.5 har dessa länkar skrotats, eller rättare sagt flyttats till en insticksmodul med namnet *Link Manager*. Om du vill använda denna funktion måste du alltså installera insticksmodulen själv. Se kapitlet *Utvidga Wordpress med insticksmoduler för vägledning*. Om du har uppgraderat från en äldre version av Wordpress kommer dock ingenting ha förändrats – länkar finns kvar i administrationsgränssnittets vänstra meny. ●

Överkurs!

Bädda in ljud och video manuellt

Automatisk inbäddning är ett smidigt sätt att snabbt visa innehåll från andra webbplatser på din egen. Dock fungerar funktionen bara med de vanligaste webbplatserna, exempelvis Youtube och Flickr. Därför kan vara bra att veta hur man bäddar in mediafiler manuellt. Det kräver lite pill i HTML-koden, men är inte särskilt komplicerat.

Här visar vi hur du bäddar in ett filmklipp från Youtube eller en ljudfil från Soundcloud. Youtube känner du säkert till, och Soundcloud är en liknande tjänst men för ljud. Där kan vem som helst lägga upp en ljudfil, till exempel i mp3-format, som andra kan lyssna på i webbläsaren. Tillvägagångssättet är snarlikt för andra sajter som låter dig bädda in media, så var inte rädd för att experimentera!

Börja med att besöka Youtube.com eller Soundcloud.com och öppna det film- eller ljudklipp du vill bädda in på sajten. Därefter letar du efter *Share*-knappen, den finns direkt under spelarfönstret på både Youtube och Soundcloud. Markera kopiera kodsnutten som nu visas, den börjar med ”<iframe>”.

HTML-taggen <iframe> används för att bädda in innehåll från andra webbplatser på din egen. Det kan liknas vid att skapa ett fönster på din webbplats som visar en liten del av, i det här fallet, Youtube eller Soundcloud.

På Soundcloud väljer du kodsnutten som syns i fönstret *Widget Code*. På Youtube kan du ställa in önskad spelarstorlek med kontrollerna under kodsnutten innan du kopierar den.

Gå sedan tillbaka till Wordpress administrationsgränssnitt och öppna sidan eller inlägget där du vill bädda in video- eller ljudklippet. Klicka på fliken *HTML* i redigeringsfönstrets övre högra hörn. Klika sedan in kodsnutten på lämplig plats i texten. Avsluta sedan HTML-läget genom att klicka på fliken *Visuell* i redigeringsfönstrets övre högra hörn. Klicka på *Uppdatera*-knappen för att spara sidan. Besök sedan webbplatsens utsida för att kontrollera resultatet.

Om du gjort rätt ska nu en Youtube- eller Soundcloud-spelare vara inbäddad på den aktuella sidan.

Ett inlägg i redigeringslägets HTML-vy, med en iframe-kod från Youtube inklistrad högst upp.

05 Hantera fler användare och gästkommentarer

Två av Wordpress styrkor är stödet för att låta flera användare bygga en bra webbplats tillsammans, samt det inbyggda stödet för läsarkommentarer. I denna del av guiden visar vi hur du lägger till nya konton för andra användare. Därefter visar vi Wordpress stöd för kommentarer, och ger tips på hur man kan kontrollera dem.

Samarbeta på en webbplats

Wordpress har ett utmärkt stöd för att flera användare ska kunna samarbeta kring en webbplats. När man bygger en webbplats tillsammans är det dock lätt att missförstånd eller dylikt ställer till problem. Därför kan man konfigurera Wordpress så att olika användare har olika befogenheter.

Med andra ord kan du ta hjälp av andra för att fylla webbplatsen med innehåll, men samtidigt begränsa deras rättigheter så att de inte kan byta utseende på webbplatsen eller ställa till med sådant som i dina ögon är fel.

I Wordpress finns fem rättighetsnivåer:

→ *Prenumerant (subscriber)*

Som namnet antyder är prenumeranten egentligen bara en mottagare av information. Om man ändrar inställningarna i Wordpress (vilket vi går igenom längre fram) så kan vilken besökare som helst registrera sig på din webbplats och blir då automatiskt prenumerant. Utöver att lämna gästkommentarer kan en prenumerant inte göra annat än läsa informationen på din webbplats.

→ *Medarbetare (contributor)*

En medarbetare kan skriva nya inlägg och sidor, men inte publicera dem, och kan därmed inte göra någonting som syns för webbplatsens besökare. Ett inlägg eller en sida som skapats av en medarbetare måste publiceras av en användare med högre befogenhet.

→ *Författare (author)*

En författare kan publicera material på webbplatsen, dock bara sådant som ▶

- ▶ denne själv har skapat. En författare kan med andra ord inte redigera eller publicera andras inlägg eller sidor. Det är vanligt att bloggar med flera skribenter låter skribenterna vara användare av typen författare.

→ *Redaktör (editor)*

En redaktör är näst administratören den med mest befogenheter. Redaktören kan skapa och redigera innehåll precis som administratören. Sett till innehållet har redaktören fulla befogenheter, men denne kommer inte åt globala inställningar eller sådant som rör webbplatsens utseende.

→ *Administratör (administrator)*

Administratören är herren på täppan. Eftersom du har skapat webbplatsen är ditt eget konto av administratörstyp. Det innebär att du kan ändra alla inställningar och styra över allt innehåll. Du kan lägga upp nya användare och tilldela dem rättigheter – även administratörrättigheter om du skulle vilja.

När man börjar arbeta tillsammans är det bra att redan från början skapa en tydlig rollfördelning. En frestande enkel lösning kan vara att göra alla till administratörer, men även om man egentligen litar på varandra är det bäst att undvika en sådan

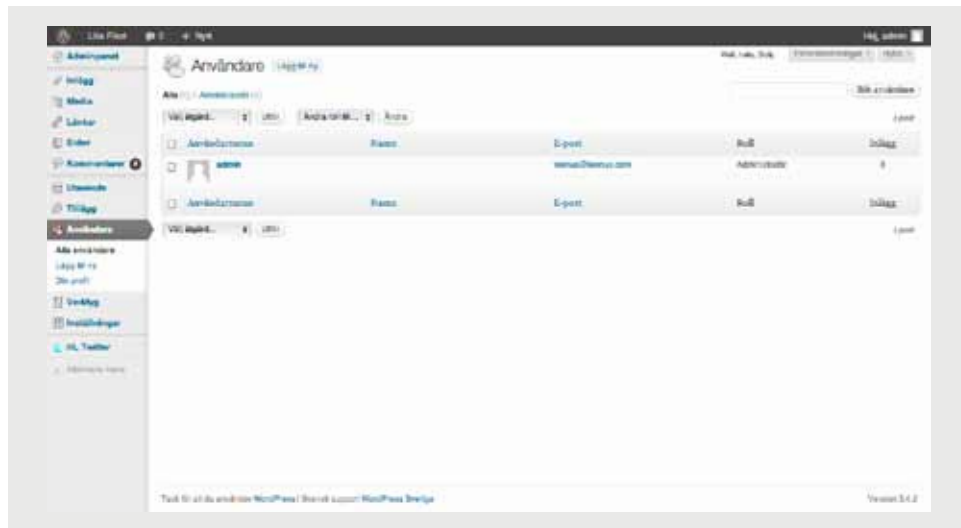
lösning. Missförstånd kan lätt leda till att saker går fel om alla har fullständiga rättigheter. En bra idé är att hålla sig till en, eller högst två administratörer. Om en användare till exempel bara ska skriva innehåll är det onödigt att ge denne rättigheter att ändra webbplatsens utseende.

Samtidigt är det viktigt att fördela ansvaret så att administratören inte blir en flaskhals. Om man exempelvis är fem personer som samarbetar på en webbplats och bara en har rätt att publicera innehåll, så kommer den personen förmodligen få för mycket att göra.

En bra mellanväg är att låta en person ansvara för webbplatsens utseende och inställningar – denna person blir administratören. Sedan kan de andra deltagarna i projektet vara redaktörer för att de smidigt ska kunna redigera och publicera innehåll utan att be om lov.

När du bestämt dig för hur ansvarsfördelningen ska se ut är det dags att skapa konton för alla användare. Börja med att klicka på *Användare* i administrationsgränssnittets vänstermeny. Nu visas en lista med alla användare som är registrerade på webbplatsen. Har du följt den här guiden från start finns bara en användare i listan, med namnet *Admin*. Detta är ditt eget administratörskonto.

Klicka på *Lägg till ny* i vänstermenyn och du får upp ett formulär för att skapa en ny användare. Fyll i uppgifterna om användarnamn, fullständigt namn, e-postadress och lösenord. I rullgardinsmenyn kan du direkt ställa in den nya användarens behörighetsnivå, till exempel *redaktör* eller *medarbetare*. Klicka sen på *Lägg till ny användare* för att skapa kontot. Klicka gärna i rutan för att skicka lösenordet till den nya användaren via e-post.

Om du ska registrera många användare är den här proceduren en smula omständlig. Som tur är finns en enklare väg. Istället för att skapa kontona på egen väg kan

du låta dina medarbetare registrera sig själva, så att de får fylla i all information och välja lösenord. När de gjort det kan du gå in i administrationsgränssnittet och ge dem de rättigheter de ska ha.

För att aktivera möjligheten för andra att registrera sig måste vi ändra i WordPress standardinställningar. För muspekaren över *Inställningar* i vänstermenyn och klicka på *Allmänt*. Intill punkten *Medlemskap* hittar du en kryssruta med texten *Vem som helst kan registrera sig*. Kryssa i denna.

Nu kan dina medarbetare registrera sig genom att besöka inloggningsidan för ►

Johanna

Dags att bjuda in Erik

Johanna vill bjuda in Erik, som jobbar extra på Lilla Fiket, för att hjälpa henne med webbplatsen. Hon vill ge Erik rätten att skriva och publicera egna inlägg, men inte att förändra inställningarna eller webbplatsens utseende. Om fler medarbetare tillkommer kan hon även tänka sig att låta Erik redigera deras inlägg. Därför bestämmer hon sig för att skapa en användare av typen *redaktör* åt honom.

Eftersom att Johanna bara ska bjuda in en medarbetare så skapar hon Eriks konto åt honom. Hon lägger till Erik i listan över användare, väljer ett användarnamn och lösenord åt honom och skriver in hans e-postadress. I menyn över befogenheter väljer hon *redaktör*. Hon klickar även i rutan bredvid *Skicka lösenord* – då skickar Wordpress uppgifterna till Erik så fort Johanna tryckt på *Lägg till nya användare* för att spara det nya kontot.

- ▶ ditt administrationsgränssnitt. Som du minns är adressen www.minsajt.se/wp-admin, där du ersätter minsajt.se med din egen webbadress.

Efterhand som dina medarbetare registrerar sig kommer deras namn att dyka upp i listan över användare i administrationsgränssnittet. Klicka då in och bocka för vilken typ av befogenheter du vill ge dem.

Hantera gästkommentarer

Då Wordpress i grunden är ett bloggverktyg finns det inbyggda funktioner för att besökare ska kunna lämna kommentarer på webbplatsen. Det här är i grunden en bra

sak som kan göra webbplatsen mer levande, men det kan ändå vara värt att tänka över hur man vill att det ska fungera. Självklart finns det en rad inställningar du kan göra.

Vi har tidigare i guiden nämnt att du kan stänga av eller aktivera kommentarer på enskilda inlägg eller sidor när du redigerar innehållet. I Wordpress finns även globala inställningar, som alltså påverkar hela webbplatsen. Om du globalt har stängt av kommentarer måste du manuellt aktivera dem för enskilda inlägg och sidor. Om kommentarer tvärtom är globalt aktiverade måste du stänga av dem manuellt för enskilda inlägg och sidor.

Det första du måste bestämma är med andra ord din inställning till kommentarer från användarna. I 99 fall av 100 är gästkommentarer inget problem, tvärtom är de en tillgång som bidrar till att göra din webbplats mer innehållsrik och levande. Dessutom skapar de kontakt med läsarna och gör din webbplats till en dialog snarare än en monolog. Men om du får problem med personangrepp, eller att besökare betar sig ohyfsat, kan det vara bra att känna till hur du hanterar detta.

Fundera även över vilket syfte kommentarerna ska fylla på din webbplats. En vanlig modell är att låta funktionen vara aktiv på inlägg men avstängd på statiska sidor, eftersom kommentarer där kommer ligga synliga under lång tid utan att innehållet på sidan uppdateras. Det ökar också risken för att något olämpligt ligger ute under lång tid, eftersom antalet uppmärksamma ögon förmodligen är färre på en sida som inte ändras så ofta.

Inställningarna för kommentarer hittar du genom att hålla muspekaren över Inställningar i vänstermenyn och sedan klicka på *Diskussion*.

Standardinställningarna är bra att utgå från, men det finns en hake som kan vara värd att se över. Med standardinställningarna måste nämligen den som kommenterar ha en tidigare godkänd kommentar på din webbplats. Det innebär att första gången en användare skriver en kommentar måste du eller någon annan administratör godkänna den innan den visas. Därefter är det fritt fram för användaren att skriva fler kommentarer utan inblandning från administratören.

Vill du ändra på det och sänka tröskeln? Kryssa då ur rutan *Måste kommentarförfattaren ha en tidigare godkänd kommentar*. Då blir det fritt fram för vem som helst att skriva kommentarer på webbplatsen.

Vill du istället ha mer kontroll så kryssa i rutan *Måste en administratör alltid godkänna kommentaren*. Då kommer du eller någon annan administratör att behöva godkänna alla kommentarer, oavsett vem som skriver dem, innan de syns för andra besökare. Om du inte ändrar standardinställningarna kommer du få ett e-postmeddelande varje gång en kommentar behöver godkännas. Det går också att godkänna kommentarer manuellt, genom att klicka på Kommentarer i administrationsgränssnittets vänstermeny.

De övriga alternativen på sidan är lätta att begripa och kräver ingen närmare förklaring. Två undantag är de första kryssrutorna på sidan, *Försök meddela alla bloggar som länkas från den posten* samt *Tillåt*

- *länknofikationer från andra bloggar (ping-backs och trackbacks)* som kan vara svåra att förstå.

WordPress kan meddela andra webbplatser att du länkar till dem, och på samma sätt kan andra webbplatser skicka meddelande om att de har länkat till din webbplats. Om du låter dessa kryssrutor vara aktiva kommer med andra ord länkar till dig från andra webbplatser dyka upp som kommentarer under dina sidor och inlägg. Tanken är att dina besökare på så vis ska kunna upptäcka andra webbplatser som skriver om ungefär samma typ av innehåll.

Om du kryssar ur *Försök meddela alla bloggar* så kommer din webbplats inte att meddela andra om länkar. Om du kryssar ur *Tillåt länknofikationer från andra bloggar* kommer din webbplats inte att ta emot sådana meddelanden från andra webbplatser.

Aktivera registrering för att kommentera

Vill du undvika problem med otrevliga kommentarer på webbplatsen? Då är en idé att kräva registrering innan besökare kan skriva kommentarer. Det kan hindra otrevliga typer från att skriva på din webbplats, eftersom de då måste uppge en giltig e-postadress och därmed inte

I Wordpress finns många inställningar för att reglera hur kommentarer hanteras på din webbplats.

Tips!

Skydda dig mot spamkommentarer

I avsnittet Skydda dig mot spam med Akismet berättar vi hur du aktiverar insticksmodulen Akismet. Den är ett väl fungerande spamfilter för användarkommentarer. Utan ett sådant skydd är risken stor att din webbplats bombarderas av tråkiga spammeddelanden i kommentarerna. Akismet rekommenderas varmt.

lika enkelt kan vara anonyma. Men tänk en gång extra innan du slår på funktionen – i de allra flesta fall är det bäst att inte tvinga dina besökare till registrering. Det kommer sannolikt leda till att du får betydligt färre kommentarer, eftersom det blir krångligare att bidra till din webbplats. Förutom i undantagsfall är kommentarer någonting positivt som gör din webbplats bättre och mer intressant.

Om du ändå vill kräva registrering för att skriva kommentarer så hittar du inställningen under *Inställningar* och *Diskussion* i vänstermenyn. Kryssa i rutan *Användare måste vara registrerade* och inloggade för att kunna kommentera. Där efter måste användare registrera sig (och automatiskt tilldelas prenumerantbefogenheter) innan de kan kommentera på webbplatsen. ●

Johanna

Ska vara enkelt att kommentera

Johanna vill gärna uppmuntra till kommentarer på sin webbplats. Tanken med lillafiket.se är inte bara att berätta vad som händer på caféet, utan också att skapa en dialog med trogna gäster. Hon vill därför göra det så enkelt som möjligt för läsare att skriva kommentarer.

Tidigare, när Johanna byggde webbplatsens struktur, stängde hon manuellt av möjligheten att kommentera på sidorna "Menyer", "Hitta hit" och "Om Lilla Fiket". På sina blogginlägg vill hon däremot tillåta kommentarer.

Johanna bockar ur kryssrutan *Måste kommentarförfattaren ha en tidigare godkänd kommentar* och kontrollerar att rutan *Användare måste vara registrerade och inloggade för att kunna kommentera* inte är ikryssad. Därmed blir det öppet för vem som helst att kommentera på webbplatsen, utan krav på registrering. Johanna behöver heller inte godkänna nya skribenters första kommentarer manuellt.

06

Ändra utseende på webbplatsen

Nu är din Wordpressajt skapad, med innehåll på plats och användare registrerade. Nästa steg är att sätta en personlig prägel på den.

En av de stora fördelarna med Wordpress är att det är enkelt att ändra utseende på sin webbplats, även efter att man har fyllt den med innehåll. Utseendet styrs av ett så kallat tema (theme), som enklast kan beskrivas som en designmall.

Wordpress standardinstallation innehåller teman som du kan välja bland. Eftersom Wordpress används av så många kan man med Googles hjälp också hitta massor av andra teman på nätet som är gratis att ladda ner och använda.

Om du är duktig på att programmera och behärskar verktyg som HTML, CSS och PHP kan du skapa egna teman, men de flesta av oss tycker att det är bekvämare att använda teman som andra skapat. En mellanväg kan vara att göra små änd-

ringar, som till exempel att byta färger, i ett tema som någon annan har skapat – det kan man ofta göra med ganska enkla medel. I avsnittet Ladda upp en egen logotyp finns några tips som kan hjälpa dig att komma igång med detta.

Välj ett tema

Skaparna av Wordpress har även en egen temawebbplats (www.wordpress.org/extend/themes) där du kan hitta ännu fler teman som är gratis att använda.

Oavsett vilken metod du väljer för att hitta ett tema är det nu dags att välja utseende på webbplatsen. Det enklaste sättet är att söka efter teman direkt i Wordpress administrationsgränssnitt. Välj *Utseende* och sen *Teman*. Klicka på fliken *Installera teman*. Där kan du bläddra bland teman och till och med söka efter speciella egenskaper, till exempel färger du tycker passar.

Ett bra tema är avgörande för en lyckad webbplats, så ta gott om tid på dig. Alla te- ▶

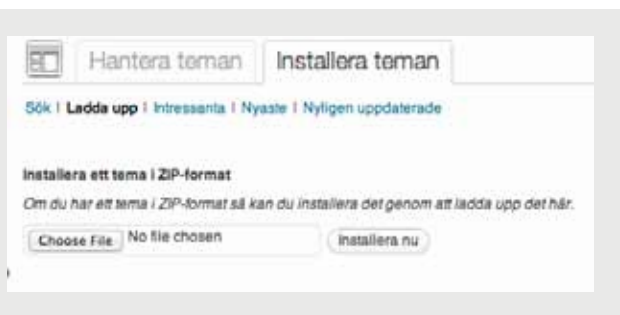
- ▶ man i katalogen kan förhandsvisas, så du kan bilda dig en uppfattning om hur de ser ut i praktiken.

När du har bestämt dig, klicka *Installera nu*. Temat laddas nu hem, men börjar inte användas förrän du själv väljer det. Vill du testa direkt, klicka *Aktivera*. Gå till webbplatsen för att se resultatet.

Teman från andra källor

Även om Wordpress egen katalog är full med teman av hög kvalitet så kan det hända att du vill ge dig ut på webben i jakt på andra. Att installera ett tema manuellt är inte mycket svårare.

Ladda hem det tema du har hittat (en zip-fil) och spara det på din dator. Packa inte upp filen – det ordnar Wordpress själv. Klicka *Utseende* och sen *Teman*, välj fliken *Installera teman* och klicka på *Ladda upp*.

Tips!

Du kan alltid backa

Om du inte är nöjd med det tema du har valt är det enkelt att återgå till ditt gamla. Klicka *Utseende* och sen *Teman*. Där visas dina installerade teman. Klicka *Aktivera* vid ditt gamla tema och allt ska återgå till det normala.

Varning!

Alla teman är inte bra

Vem som helst med programmeringskunskaper kan skapa ett eget tema. Därför håller inte alla hög kvalitet. Temat du väljer kan sakna vissa delar vilket gör det oanvändbart för dig. Eller så kanske det inte fungerar i alla webbläsare.

Som tur är finns sätt att skilja bra från dåliga. Om du väljer ett tema från katalogen på wordpress.org så kolla noga på betygen, som går från en till fem stjärnor.

Ännu säkrare är att välja populära teman som används på fina webbplatser. Ser du något du gillar? Längst ner på sidan brukar det stå vilket tema som används.

Kom ihåg: Det är enkelt att stänga av ett tema du inte gillar, så experimentera gärna.

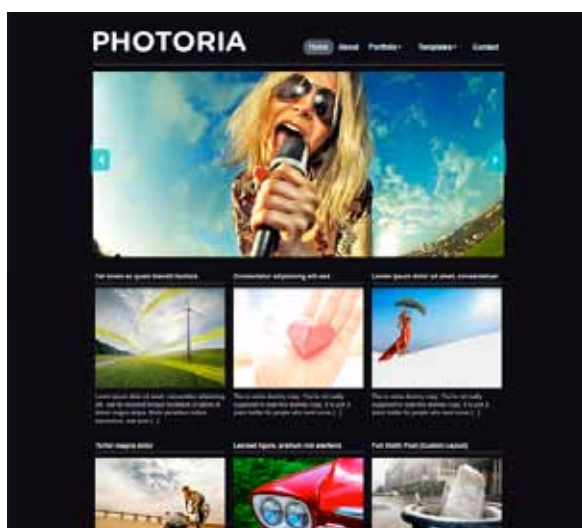
Johanna

Väljer ett tema

Johanna letar efter ett tema som stämmer överens med stilen på Lilla Fiket. Dessutom har hon klart för sig vad det ska innehålla: Två kolumner, en för blogginlägg och en smalare för länkar och listor med de senaste inläggen. Dessutom vill hon kunna anpassa sidhuvudet med en egen bild.

I Wordpress katalog hittar Johanna temat Patchwork som passar på pricken. Hon klickar *Installera* för att kunna använda det.

Patchwork hittar du på carolinethemes.com

Photoria är ett gratis tema specialbyggt för fotografer och andra som vill visa upp bilder. www.wpzoom.com

U-Design är anpassat för företagsajter. Det är inte gratis, men det finns många kostnadsfria teman av liknande typ. www.themeforest.net

- Därefter kan du aktivera temat direkt eller vänta till senare, precis som när du plockar ett tema från Wordpress egen katalog.

Inte bara bloggare

Eftersom Wordpress kan driva webbplatser som inte är rena bloggar finns teman för en uppsjö typer av sajter. Vissa är anpassade för fotografer eller illustratörer.

De låter ofta bilderna stå i centrum, istället för bloggposter eller vanliga sidor.

Andra är skapade för företag som vill ha en mer statisk sida. Sådana teman saknar ofta helt en bloggavdelning, men Wordpress fungerar bra ändå.

Bäst är att välja ett tema anpassad efter sajtens inriktning från början. Att bygga om till exempel ett bloggtema till en illustrationsportfölj är ganska besvärligt. ●

Checklista! Välja tema

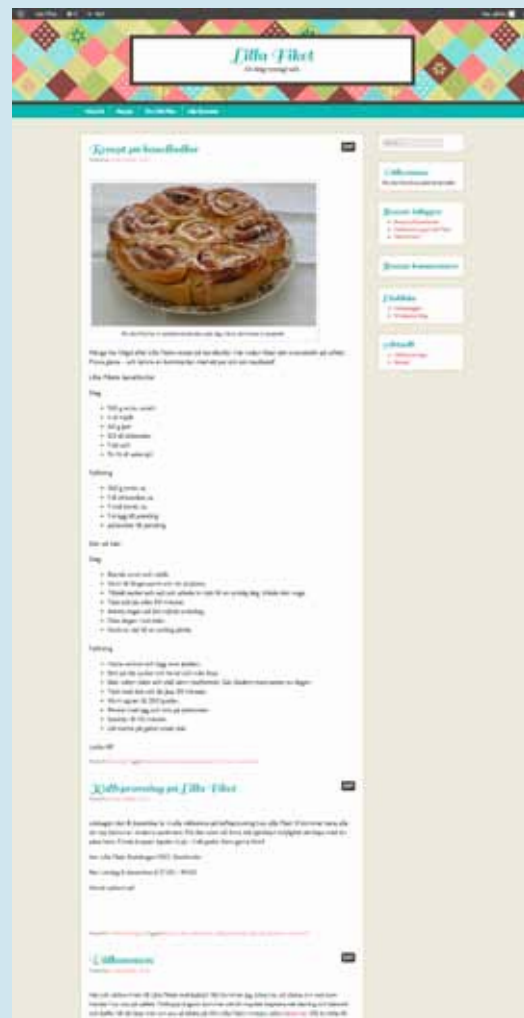
Att välja tema handlar om mer än att hitta rätt stil. Här är några saker du bör tänka på.

- Hur många kolumner? Teman kan ha allt från en till fyra kolumner, men det vanligaste är två eller tre inklusive huvudkolumnen där blogginläggen visas. Välj inte ett tema med fler kolumner om du inte har en speciell idé om vad du ska fylla dem med.
- Funkar det i mobilen? Många moderna teman anpassar sig automatiskt till mindre skärmar, på till exempel surfplattor eller mobiltelefoner. De kallas responsiva (*responsive*). Välj ett sådant tema om du har möjlighet!
- Finns det plats för dina menyer? Vissa teman har plats för extra menyer, till exempel i sidfoten. Bestäm dig för hur många du behöver innan du väljer tema.
- Ska du betala? Vissa teman kostar pengar. De är ofta riktigt välgjorda, men utbudet av gratis teman är stort. För en vanlig användare räcker de utmärkt.
- Uppdateras temat fortfarande? När nya funktioner läggs till i Wordpress kan temat behöva uppdateras. Kolla att det fungerar med den senaste Wordpressversionen.

Johanna Patchwork

Johanna hittade temat Patchwork och ska testa det med sajten som den ser ut hittills. Hon klickar *Installera* och sedan *Aktivera* som i instruktionerna här intill. Temat fungerar direkt med det innehåll hon har lagt in tidigare. Nu är det färdigt att justera detaljerna.

07 Finjustera utseendet på webbplatsen

När du har kommit så här långt börjar din webbplats se ut ungefär som du hade tänkt dig, men några små justeringar vill du säkert göra. I detta avsnitt får du lära dig att välja vad som ska synas i webbplatsens sidokolumn – givetvis förutsatt att ditt tema har en sidokolumn. Troligtvis kommer du redan ha valt språk, men om du valde fel vid installationen eller har ångrat dig så går vi igenom hur du byter. Vi visar också hur du laddar upp en egen bild till sidhuvudet för att sätta en personlig prägel på webbplatsen.

Välja block och sortera sidokolumnen

I det tema vi använder som exempel, Patchwork, finns en sidokolumn till höger. I den finns ett antal block som visar sådant som en förteckning över alla sidor som finns på webbplatsen eller länkar för att logga in i administrationsgränssnittet. Varje sådant block kallas för en *widget*.

Wordpress låter dig välja vilka block som ska synas, samt i vilken ordning de ska sorteras. Klicka på *Utseende* i sidomenyn i administrationsgränssnittet och sedan på *Widgets* för att komma till sidan där du kan välja och sortera dina block.

Nu visas en lista på alla tillgängliga block i vänsterkant, samt en lista på de aktiva i högerkant. Ytterligare widgets som lägger till specialfunktioner kan läggas till. Hur man gör går vi igenom senare i kapitlet.

Du kan lägga till nya block och sortera de aktiva blocken genom att dra och släppa dem i den ordning du vill. Du kan även ändra inställningar för aktiva block genom att klicka på pilen till höger om widgetrubriken. ▶

- ▶ Inställningarna skiljer sig åt mellan olika typer av block, men de flesta har åtminstone en inställning för vilken rubrik de ska använda samt ett alternativ för att radera blocket från listan över aktiva block.

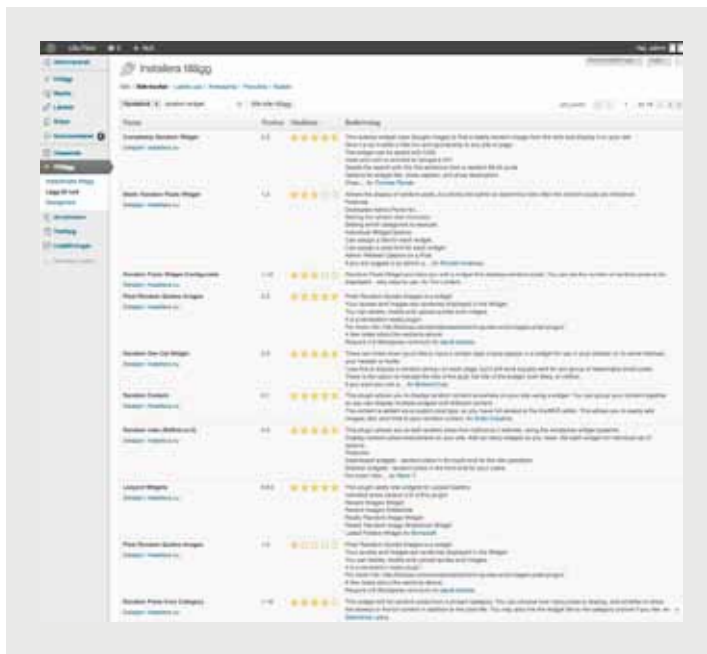
Du kan själv utforska funktionen på de olika blocken och bestämma dig för vilka du vill använda. Till exempel skapar *Etikettmoln* en samling med dina etiketter, där de som används oftast visas med större text.

Lägg till egna widgets

Ett par widgets följer alltså med Wordpress, men det finns många fler användbara att ladda hem. De kan ses som specialfunktioner på webbplatsen, som du enkelt placerar i till exempel en sidokolumn. Användningsområdena är många. Till exempel kan du visa nyhetsflöden från en annan sajt eller ett fotogalleri.

En widget installeras på samma sätt som insticksmoduler, även kallad plugins eller tilläggsmoduler (som vi går igenom senare). Men medan insticksmoduler kan göra allt möjligt för din webbplats är syftet med en widget just att lägga dem i en sidokolumn.

Däremot installeras de på samma plats. Klicka därför *Tillägg* och sen *Lägg till nytt* i Wordpress administrationsgränssnitt.

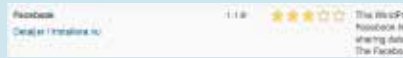

Varning!

Alla WIDGETAR är inte bra

Eftersom vem som helst kan tillverka en widget så varierar kvaliteten kraftigt. Notera vilket betyg den har fått i Wordpress egen katalog. Fem stjärnor är högst. Här ser vi en insticksmodul från Facebook som har fått tre av fem i betyg. Det är okej, men inte jättebra. Undvik framförallt de som har riktiga bottenbetyg.

Där kan du söka efter alla tänkbara typer av insticksmoduler. Lägg till ordet "widget" i din sökning så kan du hitta mycket intressant. Direkt i sökresultatet kan du klicka *Installera nu*. Modulen laddas in. Klicka *Aktivera tillägget* för att testa det.

När du nu går till sidan för dina widgets, alltså där du anpassar sidokolumnens block, kommer en ny widget ha dykt upp. Dra den till spalten, gör dina inställningar och du är färdig.

Ladda upp en egen logotyp

Detta avsnitt går igenom hur man lägger in en egen logotyp eller bild i sidhuvudet på ett tema som inte är förberett för det. Vissa Wordpress-teman (till exempel standardtemat och Patchwork som används i exemplet) tillåter att man ändrar färger eller lägger upp bilder i sidhuvudet utan manuell uppladdning och redigering av HTML-kod. Du kan kontrollera om ditt tema stödjer detta genom att klicka på *Utseende* i administrationsgränssnittets vänstermeny. Därunder hittar du, om ditt tema stödjer det, ett alternativ för att redigera sidhuvudet. En annan fördel är att Wordpress då kan beskära bilden till rätt storlek. Inget behov av bildredigeringsprogram alltså. Se bara till att din originalbild är tillräckligt stor. ►

Johanna

Fyra block till höger

Eftersom Johannas tema har en meny i överkant som listar alla sidor på webbplatsen väljer hon att inte använda blocket för *Sidor*.

Däremot lägger hon till blocken för *Senaste inlägg* och *Senaste kommentarer* så att kommentarer från hennes besökare syns direkt på startsidan.

Hon lägger även till ett block för Sök samt ett för Text så att hon direkt i sidokolumnen kan skriva en kort text om Lilla Fiket.

Hon sorterar dem i ordningen *Sök*, *Text*, *Senaste inlägg*, *Senaste kommentarer* och *Länkar*. När hon är klar justerar hon inställningarna och skriver en kort presentation i textblocket.

Överkurs!

Bättre och anpassade menyer

I listan över tillgängliga widgets finns en som heter *Anpassad meny*. Det är ett sätt att skapa egna menyer i sidospalten. Menyer är listor med länkar, som kan leda till både sidor på den egna sajten och till andra.

Innan det fungerar så måste Johanna skapa en egen meny. De sidor hon har skapat ("Meny", "Hitta hit" och så vidare) syns redan på sajten, men genom att göra egen meny kan hon enkelt ändra ordning på länkarna. Dessutom kan hon lägga till en länk till Lilla Rosteriet, som hon köper sitt kaffe från. Samma sorts meny kan användas både som navigering i sidhuvudet och i sidospalten. Vi passar därför på att ändra den vanliga menyn nu.

Johanna klickar på *Utseende* och sen *Menyer*. I rutan *Namn för meny* skriver hon "Sajtnavigering" och klickar på *Skapa meny*. Därefter väljer hon vad hon vill ha med i menyn. Under *Anpassade länkar* fyller hon i adressen www.lillarosteriet.se i URL-fältet och skriver "Lilla Rosteriet" i etikettfältet (den klickbara texten på sajten). Till sist klickar hon på *Lägg till i meny*.

Under *Sidor* syns de sidor hon nyss skapade. Hon klickar för allihop och sedan på *Lägg till i meny*. Hennes val dyker upp till höger. Där kan hon också ändra ordningen på länkarna genom att dra och släppa länkarna.

Till sist tittar hon längst upp till vänster, under *Temaposition*. Det anger var i temat den meny hon just skapade ska ligga. Eftersom temat Patchwork bara har plats för en meny finns bara ett val att göra. Hon väljer "sajtnavigering" i listan och klickar *Spara*. Nu

har navigeringen på webbplatsen bytts ut mot hennes nya meny.

När hon i framtiden skapar sidor måste dessa manuellt läggas in i menyn för att synas på webbplatsen.

Så till de anpassade menyerna i sidospalten. Johanna har regelbundna kaffeprövningar på Lilla Fiket, och vill gärna lyfta fram dem lite extra på bloggen.

Dessutom gillar hon att bjuda på recept på bakverk. Därför har hon tidigare skapat en kategori för nyhetsinlägg som heter "Kaffeprövningar" och en som heter "Recept". Nu vill hon skapa en meny som länkar till dessa två kategorier.

Hon börjar med att klicka på *Utseende* och sen *Menyer* och sedan på plus-symbolen för att skapa ännu en meny. Hon kallar den nya menyn "Aktuellt", och klickar *Skapa meny*. Sedan tittar hon längst ner i den vänstra kolumnen. Där finns hennes kategorier listade. (Titta under *Visa alla* om du inte ser dem.) Hon markerar *Kaffeprövningar* och *Recept*, klickar på *Lägg till i meny* och sedan på *Spara meny*. Nu är den färdig, men syns ännu inte på webbplatsen.

Det är här anpassade menyer kommer in i bilden. Johanna klickar *Utseende* → *Widgets*. Där drar hon *Anpassad meny* till högerspalten. Hon klickar på den lilla pilen, vilket öppnar inställningarna för meny. Under *Titel* skriver hon "Aktuellt" och väljer sedan menyn *Aktuellt* från rullgardinsmenyn. Hon klickar *Spara*. Nu syns den nya menyn i webbplatsens högra kolumn.

- ▶ Denna del tillhör de mer avancerade i guiden eftersom du kommer att ändra i källkoden för temat manuellt. Guiden följer dig genom alla steg och du behöver egentligen inga förkunskaper, men om du känner dig osäker kan det ändå vara värt att hoppa över denna del eftersom man lätt kan ha sönder temat när man ändrar i koden.

Ett bra sätt att ge sin webbplats en egen identitet är att använda en egen bild i sidhuvudet. Det är förvisso inte alla teman som har en bild i sidhuvudet, men de instruktioner som följer förutsätter att du valt ett tema med bild i sidhuvudet.

Det första vi ska göra är att skapa den bild som ska läggas in i sidhuvudet. Det är viktigt att den bild vi skapar är exakt på pixeln lika stor som den gamla bilden. Därför börjar vi med att ta reda på hur stor den gamla bilden är. Det finns ett par olika sätt att göra detta, men det enklaste är oftast att öppna din webbplats i webbläsaren. Högerklicka sedan på bilden i sidhuvudet.

Nu får du upp en meny, exakt vad som står i den beror på vilken webbläsare du har, men leta efter ett alternativ som påminner om *Visa bild*. Ibland ligger temats grafiska sidhuvud inlagt som en bakgrundsbild i sidhuvudet och då ska du istället välja *Visa bakgrundsbild*.

Om du har gjort rätt öppnar nu din webbläsare en sida som enbart innehåller bilden. Högerklicka igen på bilden och leta efter ett alternativ som påminner om *Egenskaper*. Nu får du upp ett nytt fönster med information om bilden och här står dimensionerna angivna i pixlar. För temat Patchwork är dimensionerna 650 × 150 pixlar.

Precis så stor, varken större eller mindre, ska den nya bilden vara. Notera även adressen (URL:en) till bilden, den behövs längre fram.

Öppna nu den bild du vill använda som nytt sidhuvud i ditt program för bildredigering. Det bästa programmet för bildredigering är Adobe Photoshop, men det kostar pengar. Om du inte har det installerat finns det alternativ på nätet, till exempel Pixlr (www.pixlr.com).

Oavsett vilket program du använder ska du öppna bilden och sedan beskära den så att den blir exakt lika stor som den gamla bilden i sidhuvudet. När du är klar sparar du bilden, förslagsvis på skrivbordet.

Därefter är det dags att ladda upp bilden till Wordpress.

Det enklaste sättet att ladda upp en bild är att använda Wordpress eget mediabibliotek. Klicka på *Media* och sen *Lägg till* i menyn i Wordpress administrationsgränssnitt. Använd knappen *Välj filer* som ▶

- ▶ öppnar ett nytt fönster där du kan ladda upp din bild, eller dra och släpp bildfilen till det angivna området.

Nu visas den uppladdade bilden tillsammans med diverse fält där du kan fylla i en bildrubrik eller en bildtext. I fältet *Fil-adress* finns sökvägen till bilden du nyss laddade upp och det är den sökvägen vi är intresserade av. Markera därför hela adressen och kopiera den.

Exakt hur du nu ska göra beror på vilket tema du har valt och därför är det svårt att ge detaljerade instruktioner. Strax till höger om redigeringsrutan finns i alla fall en lista över de filer som hör till temat. I de allra flesta teman är det filen *style.css* du ska ändra i. Klicka därför på den för att öppna källkoden för filen.

Det enklaste sättet att ta reda på var du ska ändra är att söka efter adressen till den gamla bilden. I fönstret där du kunde se dimensionerna på den gamla bilden står även adressen till den, och denna kan vi använda som ledtråd.

I Wordpress standardtema heter bilden *path.jpg*, men i andra teman heter den ganska säkert något annat. Om du tittar noggrant i koden i *style.css* bör du dock någonstans hitta namnet på eller adressen till den gamla bilden, och där ska alltså sökvägen till den nya bild vi nyss laddade upp skrivas in. ▶

Tips!

Det kan vara en bra idé att klistra in adressen i ett textdokument eller liknande för att ha den kvar längre fram. Det återstår ett par steg innan vi kommer att infoga adressen till bilden, och det är lätt hänt att man råkat kopiera något annat innan det är dags att klistra in adressen.

Nu är det dags att ändra koden i temat för att tala om för Wordpress att det är den nya bilden som ska användas istället för den gamla. Börja med att klicka på *Utseende* och sen *Redigera* i administrationsgränssnittets vänstermeny.

Nu visas en redigeringsruta där källkoden för temat finns direkt tillgänglig. Här kan du skriva om koden precis som du själv vill, och även om man sällan vill det är det precis vad vi ska göra för att byta bild i sidhuvudet.

Varning!

Koden kan gå sönder

Det är lätt att tabba sig när man redigerar direkt i koden. Även små misstag kan göra att webbplatsen helt slutar fungera. Om du är osäker kan det därför vara bra att kopiera hela koden till ett textdokument på datorn så du kan gå tillbaka till en fungerande version om något går snett.

Johanna

Byter till bild på kaffeböner

Johanna har valt temat Patchwork, och nu vill hon byta ut mönstret i sidhuvudet mot en närbild på kaffeböner. Johanna börjar med att ta reda på dimensionerna på den gamla bilden genom att högerklicka på den. Eftersom bilden i Patchwork är inlagd som en bakgrundsbild klickar Johanna på *Visa bakgrundsbild*. Då visas bilden från sidhuvudet på en egen sida. Johanna högerklickar på bilden igen och klickar sedan på *Egenskaper* vilket visar att den heter *patchwork.jpg* och är 596 × 255 pixlar stor.

Johanna ser direkt att bilden inte är stor nog för att fylla hela bakgrunden – däremot är den designad för att automatiskt läggas flera gånger efter varandra utan några synliga skarvar.

Hon bestämmer sig för att använda samma höjd på bilden, men dra ut bredden rejält. Det spelar ingen roll om den blir för bred, eftersom den ligger som bakgrundsbild och bara tar upp så mycket plats som den tilldelas.

Därefter öppnar Johanna bilden på kaffebönerna i sitt bildredigeringsprogram.

Eftersom Johanna även tycker om att fota till vardags har hon Photoshop installerat och hon använder det programmet för att beskära bilden till 1500 × 255 pixlar.

Johanna loggar sedan in i Wordpress administrationsgränssnitt och klickar sig fram till mediauppladdningen där hon laddar upp bilden på kaffebönerna.

När bilden är uppladdad markerar hon och kopierar adressen till bilden innan hon går vidare. Därefter klickar Johanna på *Utseende* i huvudmenyn, och därefter på *Redigera*.

Nu får Johanna upp koden för temat. Hon klickar på *style.css* för att redigera den filen och börjar sedan ögna igenom koden. En bit ner hittar hon mycket riktigt en länk till bilden *patchwork.jpg* och hon byter ut hela adressen till den gamla bilden mot adressen till den nya, som hon tidigare kopierade.

Till sist klickar Johanna på *Uppdatera fil* för att spara ändringarna och till hennes stora glädje dyker bilden på kaffebönerna upp på webbplatsens utsida. Precis som det var tänkt!

Type:	JPEG Image
Size:	79.73 KB (81639 bytes)
Dimensions:	596px × 255px

► När du har hittat adressen till den gamla bilden tar du därför bort den och klistrar istället in adressen till den nya bilden. Det är troligt att den gamla adressen är en så kallad relativ sökväg. Med det menas att den pekar mot den gamla bilden utifrån den plats där filen `style.css` ligger. Relativa sökvägar innehåller inte `http://`. Adressen du ska klistra in ska dock vara en absolut sökväg, vilket innebär att den börjar med `http://` och innehåller hela sökvägen fram till bilden. Kontrollera noggrant att adressen du klistrar in är en absolut sökväg.

När du är klar klickar du på *Uppdatera fil* och ändringarna sparas. Du kan kontrollera slutresultatet på webbplatsens utside, om du gjort rätt ska din bild nu synas i sidhuvudet.

Byta språk på Wordpress

Om du har följt instruktionerna vid installationen så ska du redan nu ha rätt språk inställt. Men om språket du ville använda saknades, eller om du har ångtrat dig, så visar vi här hur du byter i efterhand. Se kapitlet Innan du börjar för närmare instruktioner.

Detta avsnitt tillhör de mer avancerade eftersom man måste ladda upp språkpaketet via FTP och dessutom redigera programkod. Om något går fel på vägen kan

din webbplats sluta fungera, så att du måste ta hjälp av supportavdelningen hos ditt webbhotell för att komma åt den igen. Om du känner att detta är överkurs kan du utan problem hoppa över detta avsnitt.

Engelska är standardspråket i Wordpress vilket innebär att administrationsgränssnitt och teman är på engelska om du inte har valt något annat. Du ändrar det genom att installera språkpaketet.

Språkpaketet gäller främst för administrationsgränssnittet och slår därför inte igenom överallt i ditt tema, alltså på webbplatsen som dina besökare ser. Det finns dock en svensk version av standardtemat som kan installeras som ett vanligt tema, se avsnittet *Ändra utseende på webbplatsen* för mer information om hur du installerar ett tema. De flesta teman man hittar via nätet saknar dock svensk översättning och måste översättas manuellt. Detta kan du göra via temaredigeraren som finns i administrationsgränssnittet under *Utseende* → *Redigera*.

I guiden ska vi nu gå igenom hur du installerar ett svenskt språkpaket för administrationsgränssnittet, men det fungerar likadant för andra språk. Börja med att besöka Wordpress sida för språkpaketet (codex.wordpress.org/WordPress_in_Your_Language). En bit ner på sidan hittar du avsnittet för

Tips!

De flesta språk

Wordpress finns översatt till en mängd språk, däribland till svenska. Kolla på Wordpress egen webbplats (codex.wordpress.org/WordPress_in_Your_Language) för att se om språket du söker finns tillgängligt. Kom dock ihåg att översättningarna görs av frivilliga, så kvaliteten kan variera.

svenska med länkar till språkpaket för olika Wordpressversioner.

Du ska ladda ner språkpaketet för din Wordpressversion. Förmodligen använder du version 3.5 eller senare, men du kan kontrollera detta i administrationsgränssnittet – klicka *Hem* i administrationsgränssnittets vänstermeny och läs under rubriken *Just nu* – där står vilken version av Wordpress du använder.

Klicka på länken för din version (vi förutsätter 3.5) och du kommer till en ytterst enkel sida som bara visar en lista med tre filer. Filen vi vill åt är *sv_SE.mo* som är själ-

va språkpaketet. De andra filerna används om man själv vill vidareutveckla översättningen, men det ligger utanför ramen för denna guide.

Ladda ner filen *sv_SE.mo* till din dator, lägg den exempelvis på skrivbordet. Därefter öppnar du ditt FTP-program och ansluter till din server. Du ska nu ladda upp *sv_SE.mo* till Wordpress språkkatalog */wp-content/languages/*. (Skapa katalogen "languages" om den saknas, men var noga med att stava rätt!)

Slutligen måste du aktivera språkpaketet genom att manuellt ändra i Wordpress ►

- konfigurationsfil. För att göra det laddar du först ner filen till den egna datorn för att sedan redigera den i ett textredigeringsprogram, spara den och på nytt ladda upp den.

Vi börjar med att ladda ner filen. Navigera i ditt FTP-program fram till katalogen där Wordpress finns installerat, i regel rotkatalogen för din server som ofta heter *public_html*. Här ska det finnas en fil som heter *wp-config.php* och det är den vi är ute efter.

Ladda ner filen till din dator, lägg den till exempel på skrivbordet. Nu ska vi öppna filen i ett textredigeringsprogram, men det är viktigt att textredigeringsprogrammet redigerar ren text och alltså inte lägger till fetmarkeringar eller annan textformatering eftersom filen då förstörs. Särskilt viktigt att notera är att alla radbrytningar måste vara kvar som de är i originalfilen.

Dessa krav diskvalificerar Microsoft Word, istället måste vi använda oss av ett enklare program. Om du inte vet vilket program du ska använda kan du använda ditt operativsystems inbyggda textredigerare, som passar bra för detta ändamål. Notepad (Anteckningar) i Windows eller TextEdit (Textredigeraren) på Mac fungerar bra.

När du har öppnat *wp-config.php* i ditt textredigeringsprogram ser du ren PHP-kod. Lyckligtvis behövs bara en liten änd-

Varning! Spara en kopia

Det är lätt hänt att det blir fel när man redigerar direkt i konfigurationsfilen. Ett bra tips är därför att göra en säkerhetskopia av *wp-config.php* innan du börjar redigera den så att du alltid kan backa tillbaka till en fungerande version om något skulle gå fel.

Tips! Översatta teman

Vissa teman har specialöversatts till svenska. Kolla gärna om något passar – det besparar dig en hel del arbete. En lista hittar du på wpsv.se/filkategori/oversattningar-teman

```

/**
 * WordPress-språk, förinställt för svenska.
 *
 * Du kan ändra detta för att ändra språk för WordPress. En motsvarande .mo-fil
 * för det valda språket måste finnas i wp-content/languages. Exempel, lägg till
 * sv_SE.mo i wp-content/languages och ange WPLANG till 'sv_SE' för att få sidan
 * på svenska.
 */
define('WPLANG', 'sv_SE');

```

Här visas delen av konfigurationsfilen som ska ändras när du byter språk.

ring för att byta språk. Sök efter en rad som lyder:

```
define('WPLANG', '');
```

Här berättar konfigurationsfilen för Wordpress vilket språk Wordpress ska använda, men som du kanske ser är strängen där språket ska anges tom. Det innebär att Wordpress använder standardspråket, som är engelska. För att Wordpress istället ska använda svenska ska texten ändras så att den ser ut så här:

```
define('WPLANG', 'sv_SE');
```

(Här står "sv" för svenska och "SE" för Sverige. Överflödigt, kan tyckas. Men till exempel spanska finns i flera versioner för olika länder.)

När du är klar sparar du filen och stänger den igen. Ladda sedan upp den till servern och ersätt den gamla versionen av *wp-config.php*. Logga sedan in i administrationsgränssnittet och notera att allt nu står på svenska.

Många av de fasta elementen på en Wordpresswebbplats, till exempel de block som i standardversionen finns tillgängliga i sidokolumnen, ärver sitt språk från Wordpress språkpaket. Om man använder ett eget tema är det därför lätt hänt att viss information är på svenska medan annan förblir på engelska när man byter språkpaket. Kontrollera därför din webbplats noggrant efter att du bytt språk så att det inte blir förvirrande för dina besökare. ●

08

Utvidga Wordpress med insticksmoduler

Nu har du kommit långt med din webbplats. Med rätt tema på plats och en del innehåll skapat är sidan färdig att visas upp. Men Wordpress bjuder på fler möjligheter. Här går vi igenom hur du använder tillägg, även kallade insticksmoduler, för att få nya funktioner på plats.

En riktig guldgruva i Wordpress är möjligheten att bygga ut plattformen med insticksmoduler, eller plugins som det heter på engelska. Med hjälp av insticksmoduler kan Wordpress klara i princip vad som helst och om du inte hittar en modul som täcker just ditt behov, ja då kan du programmera en egen.

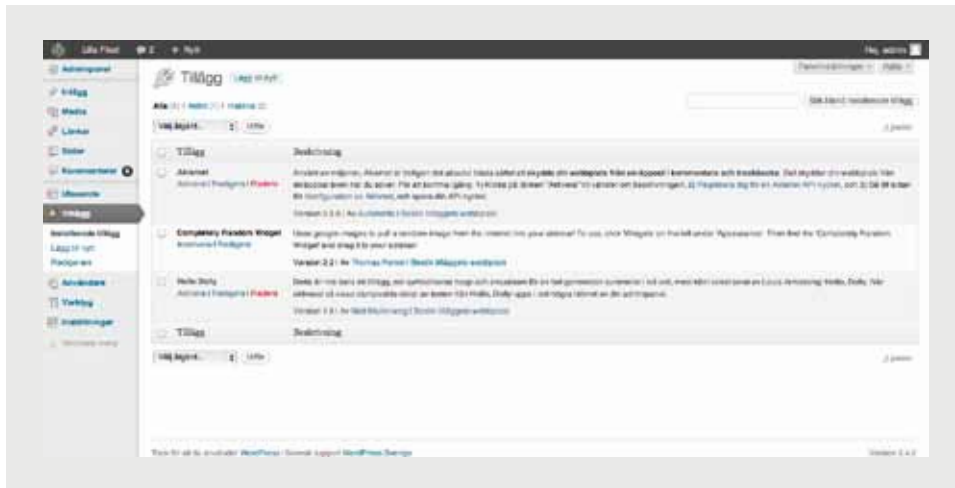
Precis så har hundratusentals andra Wordpressanvändare tänkt och därför kan du med hjälp av Google eller Wordpress egen webbplats hitta moduler för nästan vilket behov som helst. Precis som i fallet med teman är de flesta gratis att använda och faktum är att många av de funktioner som idag finns inbyggda i

Varning!

Kolla versionen

Tänk på att kontrollera vilken version av Wordpress en modul du hittar på nätet är utvecklad för. Ofta fungerar gamla moduler bra även för nyare versioner av Wordpress, men det kan bli problem. Testa därför en ny modul noga när du installerar den så att du upptäcker eventuella fel och kan avinstallera den igen om det inte fungerar. Att ha många insticksmoduler som inte fungerar ihop är en av få saker som på allvar kan krascha en Wordpress-webbplats.

- ▶ Wordpress började sin bana som populära insticksmoduler.

Att installera en modul är lite enklare än att installera ett tema. Det kan göras på två sätt.

1. Lättast är om du hittar modulen i Wordpress egen katalog. Klicka *Tillägg* och sen *Lägg till ett nytt* i menyn. När du har hittat en modul du tycker om kan du installera den genom att klicka *Installera nu*.
2. Om du istället har hittat ditt tillägg ute på webben kan du ladda ner den till din hårddisk som en zip-fil. Klicka se-

dan *Ladda upp* på sidan där du tidigare sökte efter tilläggsmoduler.

Oavsett om du själv laddar upp din fil eller ej ska din nya modul dyka upp om du klickar *Tillägg* och sen *Installerade tillägg*.

Skydda dig mot spam med Akismet

En av de allra mest användbara insticksmodulerna heter Akismet och är till för att skydda din webbplats från spamkommentarer. Precis som ett skräppostfilter i ett e-postprogram går Akismet igenom inkommande kommentarer och filtrerar bort de som programmet bedömer vara skräp.

Tips!

Widgetar är tilläggsmoduler

Widgetar, som vi gick igenom i ett tidigare avsnitt, är en form av tilläggsmoduler. Om du redan har gått igenom den delen så kommer en hel del vara bekant. Men för säkerhets skull upprepar vi hela processen.

När din webbplats har legat tillgänglig på nätet ett tag kommer sökmotorerna att hitta den och strax därefter kommer någon av de tusentals spamrobotar som dagligen söker igenom nätet också att hitta fram. Utan ett skydd som Akismet kommer du därför ganska snart finna att dina inlägg får tråkiga kommentarer som innehåller länkar till mystiska webbplatser där det görs reklam för suspekta läkemedel och liknande.

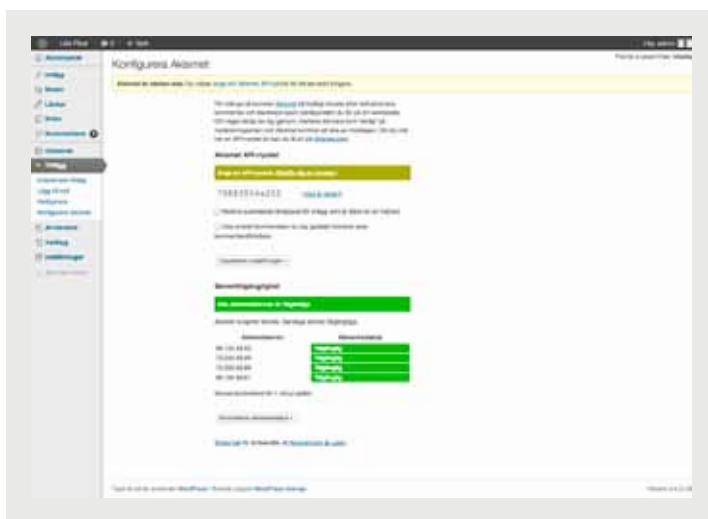
Att installera Akismet är enkelt. Faktum är att den kommer förinstallerad i Wordpress och följaktligen behöver du inte ladda upp några filer över huvud ta-

get. Klicka bara på Tillägg i administrationsgränssnittet för att få upp en lista på tillgängliga insticksmoduler. Där ska det finnas två moduler, Akismet och Hello Dolly, samt sådana som du har laddat upp själv om du redan har gjort det.

Hello Dolly är inte lika användbart som Akismet, men illustrerar väl florán av moduler som finns tillgängliga på nätet. Det enda Hello Dolly gör är att skriva ut en slumpmässig strof ur låten "Hello, Dolly" högst upp till höger i administrationsgränssnittet. Varje gång du laddar en ny sida får du en ny strof.

För att aktivera en insticksmodul klickar du på *Aktivera* i högerkant i listan för den modul du vill aktivera. Hello Dolly aktiveras direkt (så fungerar de flesta moduler) men Akismet kräver ytterligare ett par steg. ▶

- ▶ När du klickar för att aktivera Akismet laddas sidan om och högst upp ser du ett meddelande om att Akismet nästan är färdigt att användas. Allt som krävs är att du ska fylla i en "API-nyckel" från Akismet.com.

Orsaken till att Akismet inte är aktivt direkt när Wordpress installeras är nämligen att tjänsten kräver att alla som använder den har en unik nyckel som identifierar webbplatsen.

Klicka nu på länken för att ange en API-nyckel. Då kommer du till en ny sida där du ska mata in nyckeln och här finns även en ny länk för att komma till Akismet.com där du måste registrera dig för att få en nyckel.

Att registrera sig är gratis. På Akismet finns flera alternativ, för allt från storföretag till enskilda privata användare. Som privat användare uppmanas du lämna ett ekonomiskt bidrag. Gör gärna det om du vill stödja utvecklingen, men det är inte nödvändigt.

Vid registreringsformuläret bestämmer du hur mycket du vill bidra med. Om du uppger 0 dollar så försvinner behovet av att fylla i ditt kontokortsummer.

Uppge din riktiga e-postadress vid registrering, för det är dit din API-nyckel skickas. Mejlet ska dyka upp kvickt. Om inte, kolla lådan för skräppost i ditt e-postprogram.

Kopiera API-nyckeln från mejlet, gå tillbaka till administrationsgränssnittet och klistra in nyckeln i rätt fält. Klicka sedan *Uppdatera inställningar*.

Nu ska Akismet fungera som det är tänkt. Du kan verifiera att det fungerar genom att klicka på *Adminpanel* och sen *Akismet statistik* under *Hem* i vänstermenyn. Här kommer du i fortsättningen hitta alla kommentarer som Akismet markerat som spam, och om något inlägg mot förmodan felaktigt spamflaggats kan du rätta det här.

Sociala medier

Insticksmoduler är ett bra sätt att koppla din webbplats till sociala medier som Facebook och Twitter. Det finns en uppsjö insticksmoduler för detta, med många olika funktioner. Sök gärna runt själv och experimentera. Här ska vi fokusera på tre enkla grepp: visa de senaste inläggen från Twitter och att locka besökare att "gilla" ens inlägg och sidor på Facebook.

Som bonus får vi också bloggen att automatiskt posta nya inlägg till Twitter, ett enkelt sätt att sprida länkar till besökarna.

TWITTERFLÖDET I SIDOKOLUMNEN

Det finns många insticksmoduler som lägger upp Twitterflödet i en sidokolumn.

Här använder vi *HL Twitter* som du kan hitta genom att söka i Wordpress egen katalog. Klicka *Tilllägg* och sen *Lägg till nytt* för att komma till sökningen, installera insticksmodulen och aktivera den.

Nu dyker ett nytt alternativ upp i administrationsgränssnittets vänstra meny: *HL Twitter*. Här hittar du nästa steg, då du ska koppla ditt konto till modulen. Det krävs för att de ska fungera tillsammans. Klicka *HL Twitter* så du får upp sidan *Connect to Twitter*. Klicka sedan på knappen *Connect* och godkänn. Observera att du måste vara inloggad på ditt Twitterkonto för att detta ska fungera.

Du kommer nu lämna Wordpress, skickas till Twitter och sedan tillbaka till Wordpress. Du får också alternativet att lägga till fler användare vars Twitterinlägg i så fall kommer visas.

Klicka *HL Twitter* och sen *Users*, fyll i användarnamn från Twitter och välj alternativet att importera Twitterinlägg.

Gå till sidan för widgets. Nu syns *HL Twitter* bland dina tillgängliga widgets. Dra den till högerspalten, fyll i några enkla inställningar och spara. Inom kort ska dina inlägg dyka upp på webbplatsen.

Men *HL Twitter* kan också se till att ditt Twitterkonto uppdateras automatiskt när du publicerar nyhetsinlägg på din Word- ▶

- ▶ presswebbplats. Klicka *HL Twitter* och sen *Settings* och klicka för rutan *Automatically tweet?*. Du kan också anpassa exakt hur dina inlägg kommer se ut. Standard är `I just posted %title%, read it here: %shortlink%`, där `%title%` ersätts med rubriken och `%shortlink%` med en länk till inlägget. Fyll i något eget men lämna plats för rubrik och länk, till exempel:

Bloggade: `%title%`, Läs: `%shortlink%`

Längst ner bland inställningarna kan du också bestämma hur ofta insticksmodulen ska titta efter nya Twitterinlägg. Ändra gärna till var tionde minut, så du slipper vänta.

FACEBOOKS GILLA-KNAPP

Att låta besökare "gilla" dina inlägg är ett bra sätt att enkelt få dem aktiva. Dessutom dyker inläggen upp på deras Facebookprofiler, vilket betyder att deras vänner kan se länken och besöka din webbplats.

Det finns många insticksmoduler för att få knappar på inlägg och sidor. En populär

variant heter *Facebook Like Button Plugin*. (Det finns flera med samma namn, leta efter den som kommer från Bestwebsoft.) Den lägger till en gilla-knapp på inlägg och sidor. Om du har en egen Facebook-sida kan detta plugin även lägga en länk dit.

Sök upp och installera insticksmodulen på samma sätt som HL Twitter. Direkt efter att du har aktiverat den så dyker gilla-knappen upp på dina nyhetsinlägg.

Inställningarna för denna insticksmodul hittar du under en egen rubrik i menyn som skapas efter installationen: *BWS Plugins*. Klicka *BWS Plugins* och sen *Facebook Button*. Där kan du välja om knappen ska synas före ditt inlägg, efter inlägget, eller både och. Du kan också välja språk och ange vilken Facebooksida som ska länkas, om du har en sådan. ●

09

Övriga funktioner och inställningar i Wordpress

Sådär. Nu är du äntligen framme vid det sista kapitlet i guiden om Wordpress. Här går vi igenom ytterligare några inställningar och funktioner som vi inte har berört hittills. Även om den här guiden är omfattande täcker den på intet sätt in alla möjligheter som finns med Wordpress. Oftast är Wordpress enkelt att förstå sig på och svårt att ha sönder, så tveka inte att utforska de delar vi inte berört på egen hand.

Flera bloggar på en installation

I nya versioner av Wordpress finns funktionen som tidigare kallades Wordpress Multiuser integrerad. Den gör det möjligt att driva ett nätverk av webbplatser i en och samma Wordpressinstallation. Funktionen är inaktiv från början, om du vill aktivera den lägger du till följande rad i *wp-config.php*

```
define('WP_ALLOW_MULTISITE', true);
```

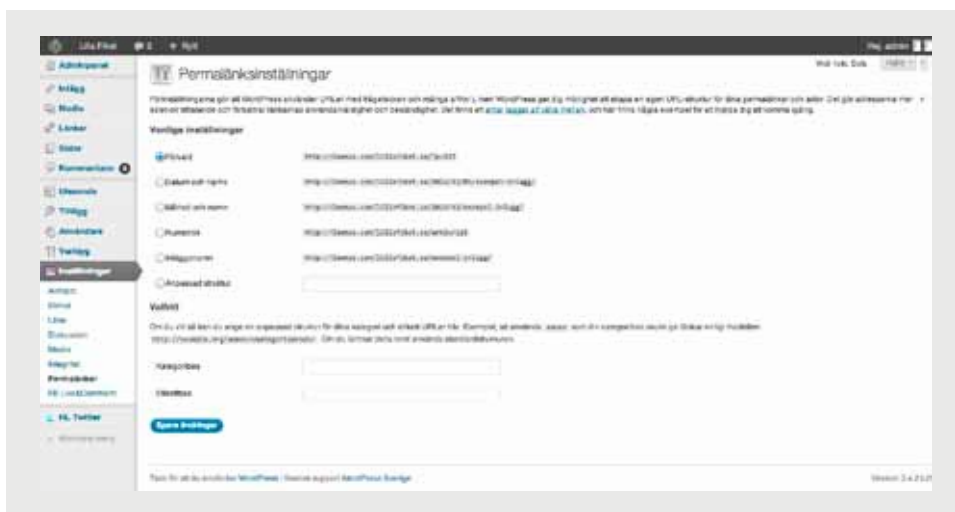
Då läggs ett nytt menyval till under Verktyg och sen Nätverk som tar dig till kon-

figurationsguiden för att aktivera ett nätverk av webbplatser. Dessutom aktiveras då ytterligare en rättighetsnivå för användare, nämligen Super-administratören som kan administrera alla användare och hela nätverket med bloggar. Vi går dock inte in närmare på hur du hanterar nätverk av bloggar i den här guiden.

Skapa snygga adresser

Alla sidor som publiceras på nätet har en så kallad URL (sv.wikipedia.org/wiki/Url) som är en unik adress till sidan. URL:en används även när man skapar länkar till andra webbplatser. Det är genom att koppla ihop den länkade texten med en URL som du talar om för webbläsaren vilken sida som ska visas när någon klickar på länken.

Alla sidor och inlägg som du skapar i Wordpress får en sådan URL som andra webbplatser kan använda för att länka till specifikt innehåll på din webbplats och det är här *permalänkar* kommer in i bilden. ►

- ▶ Som namnet antyder är en permalänk en permanent adress till ditt innehåll.

Många webbpubliceringssystem skapar svårlästa URL:er till sidorna, fyllda med frågetecken och långa koder. Det är inget problem för en dator, men för människor. Med mera lättlästa URL:er kan en besökare förstå mycket om innehållet bara genom att studera adressen.

Jämför till exempel följande adresser:

www.minwebbplats.se/?p=56831

www.minwebbplats.se/2008/11/29/permalankar-ar-bra

Båda dessa adresser kan leda till samma innehåll, men den senare berättar betyd-

ligt mer om vad man kan förvänta sig att finna om man följer adressen än den förra. Därför har Wordpress en inbyggd funktion som hjälper dig att sätta dessa läsbara URL:er, eller permalänkar. Börja med att klicka på *Inställningar* och sen *Permalänkar* i administrationsgränssnittet.

Nu kommer du till en sida där du kan välja mellan ett par fördefinierade mönster på dina URL:er och du kan också ange ett eget mönster. Det vanligast förekommande mönstret är nummer två i ordningen: *Datum och namn*.

När du har valt mönster klickar du på *Spara ändringar* längst ner och ändring-

Varning! Funkar inte alltid

Wordpress funktion för att generera snygga permalänkar kräver att ditt webbhotell använder webbservern Apache. Det är mycket vanligt idag, så troligtvis kommer det fungera för dig. Kontakta webbhotellet om du är osäker.

arna slår igenom. Du kan kontrollera på webbplatsens utsida att adresserna verkligen har ändrats.

Utöver att människor gillar läsbara adresser är det även så att sökmotorer fullkomligen älskar dem. Om du ställer in Wordpress så att adressen innehåller din rubrik och ser till att ha de betydelsebärande orden i rubriken har du mycket bättre utsikter att få en bra placering i sökmotorernas resultatlistor.

Övriga avancerade inställningar

I detta avsnitt tar vi översiktligt upp alla inställningar under fliken *Inställningar*. Guiden ger endast en kort förklaring till varje inställning, men hänvisar till utförligare information i tidigare avsnitt om vi gått igenom inställningen tidigare.

Alla inställningar som ligger under Allmänt bör du redan vara bekant med. Gå tillbaka till kapitlet Komma igång för en närmare beskrivning.

SKRIVA

→ Redigeringsrutans storlek

Här kan du enkelt ändra hur stor redigeringsrutan för inlägg och sidor ska vara när sidan öppnas. Du kan direkt på redigeringsidan ändra storlek på redigeringsrutan, men här kan du alltså ställa in hur stor den ska vara som standard.

→ Formatering

Här kan du ställa in om Wordpress automatiskt ska konvertera smileys i dina inlägg till ikoner. Du kan även ställa in så att Wordpress automatiskt försöker städa upp HTML-koden bakom inläggen. Det är normalt bäst att inte låta Wordpress städa HTML-koden.

→ Förvald inläggskategori

Med denna inställning kan du ange vilken av dina kategorier som ett inlägg ska tillhöra om du inte anger någon kategori. Läs mer om kategorier och etiketter i avsnittet Skriva nyhetsinlägg.

→ Förvald länkkategori

Precis som inlägg kan länkar du lägger upp till andra webbplatser i din länklista vara kategoriserade. Här kan du ställa in ►

▶ vilken kategori länkarna ska tillhöra om du inte ger dem en annan kategori.

→ *Blogga det här*

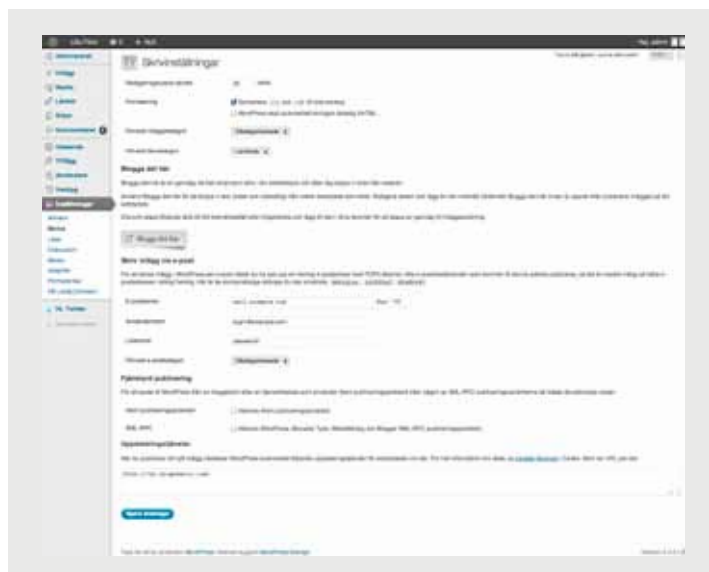
Blogga det här är en genväg för att snabbt göra ett inlägg i din blogg med information om en annan webbsida. Dra länken *Blogga det här* till ditt bokmärkesfält eller högerklicka och lägg till i favoriter. När du är inne på en webbsida du vill blogga om markerar du intressant text och klickar på genvägen. Då öppnas ett nytt blogginlägg med information om webbsidan förifylld.

→ *Skriv inlägg via e-post*

I likhet med *Fjärrstyrd publicering* tillåter Wordpress även att man mejlar in nytt innehåll till webbplatsen. Detta ligger utanför denna guides ramar, och om du väljer att inte använda mejlpublicering ska du lämna inställningarna E-postserver, Användarnamn, Lösenord och E-post-kategori oförändrade.

→ *Fjärrstyrd publicering*

Inställningarna Atom Publishing Protocol och XML-RPC berör tekniker för att publicera material på din webbplats från andra platser än administrationsgränssnittet. Detta ligger utanför denna guides ramar, och om du inte använder dessa tekniker ska du alltid ha dem avaktiverade.

→ *Uppdateringstjänster*

I Uppdateringstjänster kan du ange adresser till olika bloggportaler som lever på att driva trafik till bloggar. Update Services, eller uppdateringstjänster på svenska, är en kraftfull metod att bli uppmärksammad av andra bloggare och det rekommenderas varmt att undersöka dessa möjligheter ytterligare. Vi går dock inte igenom hur man gör i denna guide, men ett tips på en svensk uppdateringstjänst som har utförligare instruktioner är Twingly (www.twingly.com/ping).

Twingly kanske du känner igen från dagstidningarna på nätet. Med rätt inställningar kommer de automatiskt länka till ditt blogginlägg om du skriver inlägg om nyheten.

LÄSA

→ *Startsidan visar*

Här kan du ställa in vilken sida på webbplatsen som ska visas som startsida samt vilken sida som ska visa blogginlägg. Normalt visar startsidan blogginläggen. Läs mer om detta i avsnittet Ställa in startsida och blogg.

→ *Inlägg per sida*

Här kan du ställa in hur många inlägg som

maximalt får visas på varje bloggsida. Om det finns fler inlägg än denna inställning skapar Wordpress en sidindelning så att dina besökare kan bläddra till äldre inlägg.

→ *Syndikeringsflöden visar*

Ett populärt sätt att följa bloggar är att prenumerera på bloggans RSS-flöde. Vi berör inte RSS i denna guide, men Wordpress har inbyggt stöd för RSS och här kan du ställa in hur många inlägg som ska synas i RSS-flödet.

→ *Inlägg i flödet visas som*

I likhet med förra inställningen handlar denna inställning om ditt RSS-flöde. Här kan du ställa in om hela inlägget ska visas i flödet eller om endast ett utdrag

- ▶ ska synas, vilket tvingar dina RSS-prenumeranter att besöka din webbplats för att läsa hela inlägget.
- *Teckenkodning för sidor och syndikering*
Denna inställning avgör vilken teckenkodning som ska användas på webbplatsen. Standardinställningen är UTF-8 vilket är en ny standard på nätet som stödjer i stort sett alla tecken i alla språk. Äldre teckenformat saknade till exempel stöd för å, ä och ö samt många andra nationella tecken. Ändra inte på denna inställning.

DISKUSSION

- *Förvalda inläggsinställningar*
Här kan du ställa in om Wordpress ska försöka meddela andra webbplatser när du postar ett inlägg, ta emot meddelanden från andra webbplatser samt om vanliga gästkommentarer ska tillåtas. Du kan alltid "köra över" dessa inställningar på redigeringsidan för en sida eller ett inlägg, men den inställning du anger här gäller om inte annat anges. I normala fall bör du hålla alla dessa tre inställningar aktiva. Läs mer i avsnittet Hantera gästkommentarer.
- *Övriga inställningar för kommentarer*
Här kan du ställa in om användare får ge kommentarer och hur kommentarer

- ska visas och hanteras på webbplatsen.
- *Skicka e-post till mig när*
Här ställer du in när Wordpress via e-post ska meddela dig om händelser. Om du inte ändrar inställningarna kommer Wordpress att meddela dig varje gång du får en kommentar eller en kommentar inväntar godkännande.
  - *Innan en kommentar visas*
Här kan du ställa in vad som ska krävas för att en gästkommentar ska visas på webbplatsen. Läs mer i avsnittet Hantera gästkommentarer.
  - *Kommentarsgranskning*
I Kommentarsgranskning kan du skapa regler för när en gästkommentar behöver modereras. Dessa regler gäller även om gästkommentarens författare exempelvis har en tidigare godkänd kommentar (se inställningen *Innan*). Med *Innan* kan du skapa automatiska filter för obscena ord och liknande. Om du har aktiverat insticksmodulen Akismet (ett spamfilter för kommentarer, se avsnittet Skydda dig mot spam med Akismet) behöver du dock sällan bry dig om denna inställning.
  - *Svartlista för kommentarer*
I *Svartlista för kommentarer* kan du på samma sätt som i *Kommentarsgranskning* skapa regler för kommentarer som ska ignoreras helt. Precis som i fallet med *Kommentarsgranskning* behöver du dock sällan bry dig om denna inställning om du aktiverat Akismet, se avsnittet Skydda dig mot spam med Akismet.
  - *Avatarer*
Wordpress har inbyggt stöd för tjänsten *Gravatar* som låter användare ha egna profilbilder (eller avatarer) som syns bredvid deras kommentarer. Med *Gravatar* slipper dina besökare lägga upp en profilbild på varje webbplats vilket sparar mycket tid.
Med inställningen *Avatarsvisning* kan du stänga av eller aktivera funktionen med avatarer. Med *Rekommendation* kan du ange hur pass barntillåtna dina besökares profilbilder måste vara för att få synas och i inställningen *Förvald avatar* kan du ange vilken bild som ska synas om en besökare inte har någon angiven profilbild.
- MEDIA
- *Bildstorlek*
Med *Bildstorlek* kan du ställa in hur Wordpress automatiska omskalning av bilder ska bete sig. Läs mer om detta i avsnittet Lägga in bilder på webbplatsen.
  - *Inbäddningar*
Här ställer du in om Wordpress au- ▶

- ▶ tomatiskt ska lägga till exempel YouTube-filmer direkt i ett inlägg eller på en sida. Med denna markerad behöver du bara klistra in adressen till filmen (som börjar med www.youtube.com/watch?v=...) så översätter Wordpress det till en inbäddad film. Ändra inte denna inställning om du inte har behov av att bädda in filmer, bilder och ljudklipp på ett speciellt sätt. Tänk på att inte alla sajter stöds av Wordpress. Till exempel fungerar det med fotografier från Flickr, men inte med ljudklipp från Soundcloud.

INTEGRITET

→ *Webbplatsens synlighet*

Fliken Integritet har bara en enda inställning och den berör huruvida din webbplats ska synas i sökmotorer eller inte. Normalt vill man alltid att webbplatsen ska synas i sökmotorer.

PERMALÄNKAR

Alla inställningar som rör Permalänkar berörs i avsnittet Skapa snygga adresser. ●

10

Mer information om Wordpress

Eftersom Wordpress används av miljontals användare världen över finns det mycket information om verktyget fritt tillgängligt på webben. Nästan oavsett vilket problem du har är svaret ofta bara en Google-sökning bort.

Det finns dock ett par webbplatser som är värda att nämna utöver Google. Har du frågor eller vill utveckla dina kunskaper efter den här guiden är dessa värda ett besök:

Wordpress.com

(sv.wordpress.com)

De som skapade Wordpress har gjort verktyget tillgängligt på två sätt. Ett sätt är att ladda ned hela verktyget och installera det på sin egen webbplats, vilket också är den metod vi gått igenom i den här guiden. Ett annat är att utnyttja wordpress.com, en gratistjänst där du kan skapa en webbplats utan eget utrymme på ett webshotell.

Om du skapar din webbplats via wordpress.com får du en adress av typen minsajt.

wordpress.com. Wordpress tar dessutom hand om att uppdatera dina verktyg efterhand som nya versioner av Wordpress blir tillgängliga. Dock får din webbplats en del begränsningar i form av lagringsutrymme och annat, eftersom tjänsten är gratis. I vissa fall kan du välja att betala för att komma runt dessa begränsningar, men vill du ha full kontroll måste du installera Wordpress på ditt eget webshotell.

Wordpress.com är nav för en del tjänster som man använder när man installerat Wordpress på sitt webshotell. Exempelvis kräver vissa insticksmoduler som Akismet (se avsnittet Skydda dig mot spam med Akismet) att du har en så kallad API-nyckel från wordpress.com, vilket du får genom att registrera dig där.

Wordpress.com innehåller också omfattande dokumentation och discussionsforum där du kan läsa om lösningar på olika problem eller be andra användare om hjälp. ▶

► **Wordpress.org**

(www.wordpress.org)

Wordpress.org är huvudwebbplatsen för alla användare som vill ladda ned Wordpress och installera verktyget på en egen server. Om du själv ska installera Wordpress är det med andra ord här du ska börja.

Wordpress.org innehåller dokumentation och hjälp i första hand för användare som har Wordpress installerat på sitt webbhotell, det vill säga användare som du själv om du använt denna guide för att komma igång.

Utöver dokumentation och forum för användare hittar du här även mängder av insticksmoduler och teman för din webbplats.

Wordpress Sverige

(wpsv.se)

Wordpress Sverige är den officiella svenska webbplatsen för Wordpressanvändare. Här hittar du den officiella svenskspråkiga versionen av Wordpress. Dessutom finns här utförlig dokumentation på svenska och ett diskussionsforum liknande det på tidigare nämnda engelskspråkiga webbplatser. ●

BLOGGSKOLA MED WEBBSTJÄRNAN

1. Börja här!

Vad vill ni göra?
- klassblogg
- läsblogg
- en annan bloggidé

Tänk på att plantera idén hos eleverna!

Anmäl ett lag till Webbstjärnan och lär er publicera skolarbetet på Internet!

2. Anmäl dig

Gör idén verklig! Gå till www.webbstjarnan.se för att registrera en profil och ett lag (en sajt).

Webbstjärnan ger:

- en valfri .se-adress
- en webbplats
- bloggverktyget Wordpress installerat
- stöd och stöd via mejl

www.webbstjarnan.se

3. Strukturera lagets blogg

Underlätta för läsaren. Skapa ordning genom att använda kategorier.

TIPS!
Använd etiketter för att märka upp vem som har skrivit ett blogginlägg.

5. Blogga om skolarbetet!

Låt eleverna lära av varandra, visa kollegor och föräldrar.

TIPS!
Använd tillägget Akismet för att slippa skräppost.

4. Sätt igång

4 A. Gör Om-sidan	4 B. Se till att
- presentera laget	Webbstjärnans logga
- presentera sajten	finns på startsidan.

Öppna upp klassrummet - förbered dina elever för framtiden

Låt elevernas skolarbete nå en större publik med hjälp av Internet. Genom att blogga med Webbstjärnan kan eleverna arbeta med respons som en del av skolarbetet. En blogg ger också möjligheter för alla elever att göra sina röster hörda och föräldrar kan enkelt ta del av skolverdagen.

Via Webbstjärnan får lärare kostnadsfri support och stöd i arbetet med bloggandet. Missa inte heller Webbstjärnans seminarier och workshops här: www.tiljy.se/seminarier-workshops

Varför blogga?

Via bloggandet får du ett verktyg för att nå målen i Lgr 11, att använda modern teknik som ett verktyg för kunskapsökande, kommunikation, skapande och lärande.

En webbplats gör det lättare att ge föräldrar insey i skolarbetet. Ta del av webben som ett pedagogiskt verktyg. Ett skolarbete på Internet är ett enkelt sätt att förbereda och stärka elevernas digitala kompetens för att kunna hantera en digital värld. Vi ger er möjligheten att aktivt arbeta med frågor som nätetikett, upphovsrätt, integritet, informationssökning och källkritik.

Bloggskolan presenteras av

.se | webbstjärnan

Hör gärna av dig på support@webbstjarnan.se!

PS: Webbstjärnans lilla bloggskola (affisch) hämtar ni här:

www.webbstjarnan.se/bloggskola

Lär dig mer om nätet på nätet

Nedan hittar du exempel på Internetguider från .SE och nya titlar tillkommer hela tiden. En uppdaterad lista hittar du på vår webbsida www.iis.se/guider. Där finns alla guider att ladda ner gratis i digitalt format, antingen som pdf eller för läsning direkt i webbläsaren. För miljöns skull hoppas vi att du väljer att läsa guiderna direkt på nätet men vissa guider trycks även i en begränsad upplaga som finns att beställa på vår webbsida för endast 20 kronor.

01

02

03

04

05

Mer information Kontakt

Prata gärna med oss på *Twitter*, *Facebook* eller på vår *blogg*: iis.se/blogg.

01. Spärrar och gräddfiler – om nätneutralitet på Internet

Den här Internetguiden förklarar vad trafikstyrning är, varför det används och hur det inverkar på konsumenter och samhälle.

02. Domännamn – allt du vill veta om din adress på nätet

Den här guiden ger dig användbara tips om hur du kan använda .se-domäner i din verksamhet och vardag. Vi har intervjuat sex domäninnehavare om hur de använder sin identitet på nätet och vad adresserna under .se betyder för dem idag och i framtiden. Guiden beskriver hur en bra strategi för domännamshantering kan se ut och vilken betydelse ett domännamn kan ha för företagets varumärke. Dessutom bjuds en kort historik över hur den svenska toppdomänen .se kom till och vilka aktörer som finns i den internationella domänrymden.

03. Digitalt källskydd – en introduktion

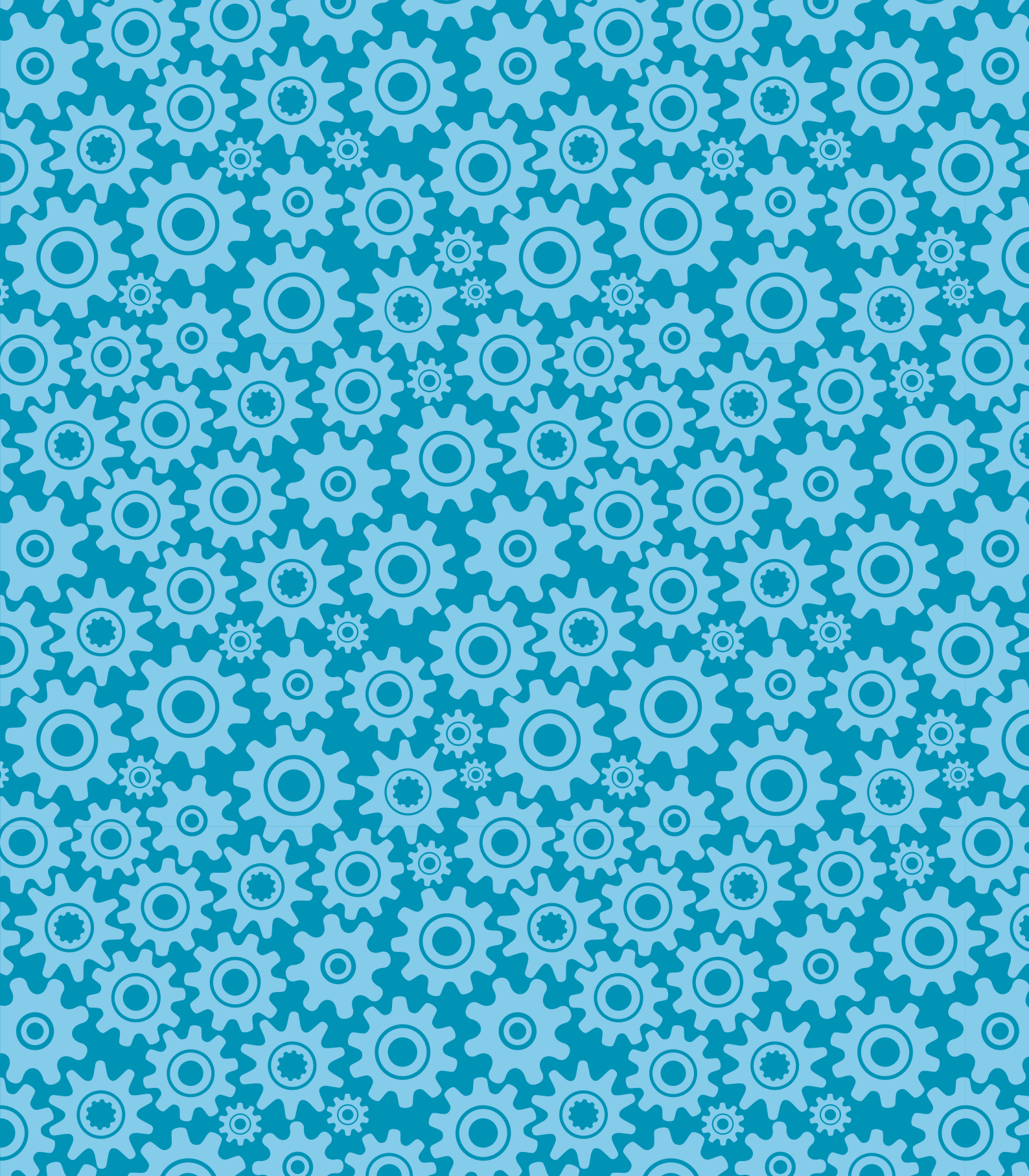
En guide för den som hanterar känslig information att dela kan värna om anonymiteten. Guiden är producerad i samarbete med Journalistförbundet.

04. Källkritik på Internet

Guiden tar upp allt från traditionell källkritik till hur du spårar upp nättjänsters geografiska hemvist. Oavsett om du gör research för ett skolarbete, surfar för nöjes skull eller arbetar med informationsinhämtning finns det metoder att tillgå i sökandet efter fakta och sanningar på nätet.

05. Skriva för webben

Med enkla medel kan du göra stor skillnad för dina texters läsbarhet. Den här Internetguiden ger dig de rätta verktygen för att få din målgrupp att fastna för just det du skriver. Guiden går också igenom hur du skriver för nätvideo och sociala medier.

.SE (Stiftelsen för Internetinfrastruktur) vill på olika sätt främja en positiv utveckling av Internet i Sverige. En av våra viktigaste målsättningar är att alla ska kunna ta tillvara på nätets möjligheter. Därför publicerar vi lärorika Internetguider inom olika spännande ämnen. Det finns praktiska guider för dig som vill börja blogga, teknikguider för dig som undrar hur mejlen du skickar når fram till rätt mottagare och guider som förklarar vem som egentligen bestämmer på nätet.

.SE:s Internetguider är gratis om du läser dem online eller blir prenumerant via www.iis.se/guider. För tryckta exemplar tar vi ut en expeditonsavgift om 20 kr per guide.

.SE (Stiftelsen för Internetinfrastruktur)
Box 7399, 103 91 Stockholm
Tel 08-452 35 00, Fax 08-452 35 02
Org. nr 802405-0190, www.iis.se

.se
Vi driver Internet framåt

